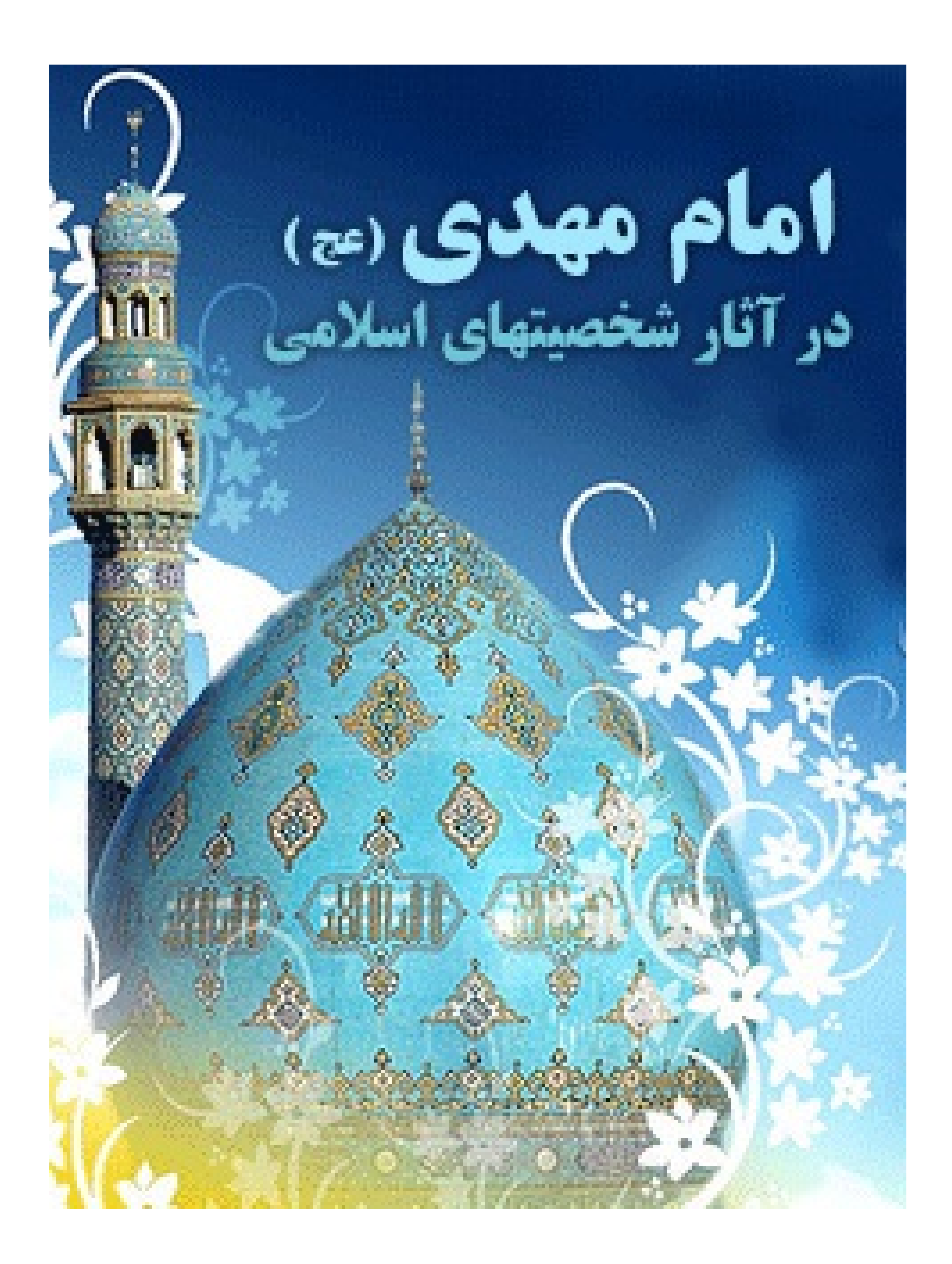


امام مهدی (عج)
در آثار شخصیتهای اسلامی


بسم الله الرحمن الرحیم

امام مهدی در آثار شخصیتهای اسلامی

نویسنده:

عباس میری

ناشر چاپی:

مجله حوزه

ناشر دیجیتالی:

مرکز تحقیقات رایانه‌ای قائمیه اصفهان

فهرست

امام مهدی در آثار شخصیتهای اسلامی

مشخصات کتاب

شماره کتابشناسی ملی : ایران۷۴-۱۹۸۲۹

سرشناسه : میری عباس عنوان و نام پدیدآور : امام مهدی در آثار شخصیتهای اسلامی میری عباس منشا مقاله : ، حوزه سال ۱۲، ش ۴، ۵، (مهر ـ دی ۱۳۷۴): ص ۳۸۳ ـ ۴۳۰.

توصیفگر : کتابشناسی توصیفگر : امام زمان عج

مقدمه

علمای اسلام، افزون بر انجام وظیفه خطیر بیانِ احکام شرعی، به مسائل مهم معارف اسلامی و اعتقادی و شبهاتی، که از سوی نحله های گوناگون افکنده می شده، غافل نبوده اند.تولد مهدی،حیات، غیبت، حکمت غیبت و... از سوی بزرگان اسلام، چه شیعه و چه سنّی، مورد بحث و بررسی بوده است.در این باره، آثار فراوانی پدید آمده و کمتر عالم اسلامی را می توان یابید که در این باب قلم نزده باشد و یا سخنی نگفته باشد.منظور ما در این نوشتار، نگاشتن کتابنامه، به سبک معمول نیست. که کار انجام شده (کتابنامه امام مهدی و در جستجوی قائم) بلکه بر آنیم، ابتداء به معرفی برخی شخصیتهایی که در باره مهدی کتاب، یا رساله نگاشته اند بپردازیم و آن گاه سیری در کتاب، یا رساله مورد نظر داشته باشیم: در باب موضوعاتی که به آنها پرداخته شده و چگونگی پرداخت.

کمال الدین و تمام النعمه

نوشته: ابی جعفر محمدبن علی بن الحسین بن بابویه قمی،.معروف به شیخ صدوق.مصحح: علی اکبر غفاری.ناشر: مؤسسه نشر اسلامی، وابسته به جامعه مدرسین، قم.شماره صفحه ها: ۶۶۸.ابن بابویه، در قم، چشم به جهان گشود. در نزد فقهای بزرگ و محدثان نامداری چون: علی بن بابویه (پدر خود) محمدبن حسن بن ولید، احمد بن علی بن ابراهیم هاشم قمی، احمد بن محمد بن یحیی عطار اشعری قمی، حسن بن ادریس قمی، حمزه بن محمد علوی و... دانش فقه و حدیث را فرا گرفت [۱] .روح جست و جو گرش آرام نگرفت و برای بهره گیری از محضر عالمان دیگر اسلامی، به سیر و سیاحت پرداخت:.در سال ۳۴۷ ه. ق به ری رفت و در آن جا به محضر ابوالحسن محمدبن احمد بن علی اسدی، راه یافت و از وی حدیث شنید.در سال ۳۵۲ ه. ق. به نیشابور رفت و از علمای آن جا، استفاده برد.آن گاه به مشهد، کوفه، بغداد، همدان، بلخ، سرخس، ایلاق و مکه مکرمه رفت و از متخصصان فن حدیث، حدیث آموخت [۲] .شیخ عبدالرحیم ربانی شیرازی، در مقدمه معانی الاخبار، تا دویست و پنجاه و دو تن، از بزرگان را که شیخ صدوق، از آنان استفاده کرده، یاد می کند.شیخ صدوق، با کوشش فراوان، در راه کسب و دانش، به مقامهای عالی علمی دست یافت و در رشته حدیث، به جایی رسید که (رئیس المحدثین) نام گرفت. [۳] .شیخ طوسی درباره شخصیت والای ایشان می نویسد:.(ابو جعفر محمدبن علی بن حسین بن موسی بن بابویه قمی، دانشمند جلیل القدر، بزرگوار، حافظ احادیث صاحب نظر در رجال و ناقد اخبار بوده است. در میان دانشمندان قم، در حفظ و کثرت علم، کسی مانند وی، دیده نشده است. وی، نزدیک به سیصد کتاب، داشته است.) [۴] .از جمله آثار وی، کمال الدین و تمام النعمه است که گویا، پس از بازگشت از سفر مشهد، در سال ۲۵۲ ه. ق.نگاشته است و انگیزه خود را از نگاشتن آن، چنین اعلام می دارد:.(آنچه مرا واداشت که به نگارش این کتاب بپردازم چنین بود: از زیارت حضرت امام رضا، صلوات اللّه علیه، به نیشابور برگشتم. دیدم. شیعیان آن جا درباره قائم(عج) مسأله دار شده

اند. سعی کردم، آنان را با بیان روایاتی که از پیامبر(ص) و ائمه(ع) رسیده به راه درست، رهنمون گردم. در این روزگار، بزرگی از مشایخ فضل و دانش و تقوا، از اهالی قم، به نام: نجم الدین ابو سعید محمدبن احمد بن علی بن صلت قمی، ادام اللّه توفیقه، در بازگشت از سفر بخارا، بر ما وارد شد. روزی درباره آراء و باورهای برخی از فلاسفه و علمای منطق بخارا گفت: از آنان درباره حضرت قائم(عج) سخنانی شنیدم که مرا در مورد غیبت طولانی حضرت، دچار حیرت و تردید کرده است. من مطالبی در اثبات وجود حضرت مهدی(عج) برای زدودن تردید از او بیان کردم و روایاتی درباره غیبت، بر او خواندم، حیرت او بر طرف شد و دلش آرام گرفت. از من خواست، کتابی درباره غیبت حضرت مهدی(عج) بنویسم پذیرفتم و به او وعده دادم که ان شاء اللّه وقتی به وطن خود (ری) برگشتم آن را عملی خواهم ساخت. تا این که شبی در خواب دیدم خانه کعبه را طواف می کنم و به حجرالاسود رسیدم و آن را استلام کردم ناگاه دیدم، مولی صاحب الزمان(ع)، پهلوی در کعبه ایستاده است. سلام کردم. حضرت جواب دادند.فرمود: چرا کتابی راجع به (غیبت) نمی نویسی، تا ناراحتی ات برطرف شود.عرض کردم: یابن رسول اللّه(ص) من کتابها درباره غیبت شما نوشته ام.حضرت فرمود: نه، آن موضوعات را نمی گویم، کتابی راجع به غیبت من بنویس و غیبتهای پیامبران را در آن نقل کن. سپس از نظرم غایب شد. من با اضطراب از خواب بیدار شدم و تا طلوع فجر، به گریه و زاری پرداختم، چون صبح شد، به منظور انجام امر ولی اللّه و حجت خدا، آغاز به نوشتن این کتاب کردم.) [۵] .این اثر نفیس، در دو نوبت به گونه سنگی در ایران و یک نوبت به گونه حروفی در نجف و یک مرتبه با ترجمه چاپ شده است ولی، این چاپها، افتادگی، تحریف و اشتباه فراوان دارد.از این روی، آقای علی اکبر غفّاری، به تصحیح آن پرداخته و مؤسسه نشر اسلامی، به گونه زیبا و مطلوب، آن را چاپ و نشر داده است.در تصحیح و مقابله این کتاب، بر هفت نسخه خطی اعتماد شده، از جمله:.۱. نسخه کتابخانه شخصی آیت اللّه ربّانی شیرازی.۲. نسخه کتابخانه شخصی محدث ارموی به خط نستعلیق، همراه علل الشرایع.۳. نسخه حاج باقر ترقّی.۴. نسخه کتابخانه میرزا حسن مصطفوی تبریز.۵. سه نسخه دیگر، از کتابخانه آیت اللّه مرعشی.کتاب، پس از خطبه و مقدمه طولانی، که بخش عظیمی از کتاب را در بر گرفته، آغاز می شود. در مقدمه، مباحث کلامی سودمندی به رشته تحریر در آمده که مصحح محترم بحثهای مطرح شده را تفکیک کرده و با عناوین زیر، آورده است:.الخلیفه، قبل الخلیفه.وجوب طاعهٔ الخلیفه.لیس لاحدان یختار الخلیفه الاّ اللّه عزوجل.وجوب وحدهٔ الخلیفه فی کل عصر.لزوم وجود الخلیفه.وجوب عصمهٔ الامام.السر فی امره تعالی الملائکهٔ بالسجود لادم علیه السلام.وجوب معرفهٔ المهدی(عج) فرجه.اثبات الغیبهٔ والحکمهٔ فیها.آن گاه به پاسخ از شبهات می پردازد و دیدگاههای گروههای گوناگون، چون: کیسانیه، ناووسیّه، واقفیه و زیدیه را در باب غیبت امام عصر(ع) به بوته نقد و بررسی می نهد و خرده گیریهای ابن بشّار و پاسخ ابن قُبه رازی و... را می آورد.بر وجود امام غایب و این که از عترت است و ظهور می کند و زمین را پر از عدل و داد خواهد کرد، دلایل محکم، متین و منطقی اقامه می کند.پس از این، گزارشی دارد خواندنی از مناظره ای که بین او و یکی از ملحدان، در حضور رکن الدوله امیر سعید، انجام گرفته است.در نقض و ابرام مسائل کلامی که از سوی مخالفان مطرح شده، کلام را به اوج می رساند و مباحث جالبی را عرضه می دارد [۶] کتاب، در ۵۷ باب تنظیم شده که مطالب مهم آن، بدین شرح است:.۱. انبیا و حجتهای الهی که مدتی از دیدگان پنهان بوده اند: ادریس، نوح، صالح، ابراهیم، یوسف، موسی، عیسی و...۲. کسانی که دارای عمر طولانی بوده اند.۳. نیاز بشر به امام.۴. سخنان پیشوایان دین درباره غیبت.۵. کسانی که به محضر حضرت مشرف شده اند.۶. اخبار و روایاتی که بیانگر نشانه های ظهورند.۷. توقیعات صادر شده از ناحیه مقدسه.و...گرچه در این اثر از همه گونه احادیث: صحیح، ضعیف، حسن و مردود استفاده شده، ولی شیخ صدوق در اثبات غیبت و ظهور و دیگر مطالب حسّاس، سعی می کند براحایث صحیح اعتماد کند.کتاب، دائرهٔ المعارف روایی است با دسته بندی بسیار جالب در باب موضوعات مربوط به امام عصر(ع).

الارشاد فی معرفهٔ حجج اللّه علی العباد

نوشته: محمد بن محمدبن نعمان عکبری، معروف به شیخ مفید.تحقیق: مؤسه آل البیت لاحیاء التراث، قم.ناشر: کنگره هزاره شیخ مفید.شمار صفحه ها: ج۱:۳۶۳،ج۲: ۶۵۲.شیخ مفید از بزرگان فقهای شیعه در سده های چهارم و پنجم هجری است. [۷] وی، در سال ۳۳۶ ه. ق. در روستایی به نام عُکبرا دیده به جهان گشود. پدرش از مردم بصره و مدتی در شهر واسط، معلم بوده و سپس به عُکبرا آمده و در همان جا ساکن شده است.پدر، او را به بغداد می برد، تا به کسب دانش پردازد. او، پس از مدتی به محضر بزرگانی چون: شیخ صدوق، محمد بن جنید اسکافی، ابو علی صولی، ابوغالب رازی، ابن قولویه قمی و... [۸] راه می یابد و از آنان بهره می گیرد با استعداد و هوش فوق العاده ای که داشته، خیلی زود به مقامهای عالی علمی نائل می آید.در کرخ بغداد، کرسی درسی پایه گذاری کرد و شاگردانی چون: سید مرتضی علم الهدی، سید رضی، نجاشی، شیخ طوسی، ابن حمزه، و... را پرورش داد [۹] که بعدها هر یک، از ناموران بزرگ جهان اسلام شدند و مایه فخر تشیّع.یافعی درباره شخصیت علمی وی می نویسد:.(او، عالم شیعه و صاحب نوشته های بسیار و شیخ و پیشوای آنان است. به ابن معلم و مفید معروف بود.در کلام، فقه و جدل، بسیار زبردست بود و با پیروان همه مذاهب، با جلالت و عظمت، مناظره می کرد.) [۱۰] .شیخ مفید، در سال ۴۱۳ ه. ق. در بغداد، دیده از جهان فروبست. تشییع با شکوهی از جنازه وی انجام شد و در میدان اُشنان، مردم، به امامت شاگرد برجسته اش، سید مرتضی، بر او نماز گزاردند و در منزلش، دفن گردید و پس از چند سال، به قبرستان قریش انتقال یافت و در جوار ابو جعفر(ع) دفن گردید. [۱۱] .از وی، آثار ارزشمندی به جای مانده که نجاشی هفتاد و هشت اثر نام می برد. شمار زیادی از آثار شیخ، در باب معارف اسلامی و امامت است [۱۲] از جمله نوشته های ارزشمند وی، کتاب الارشاد فی معرفهٔ حجج اللّه علی العباد است.این اثر، مجموعه بسیار گرانبهایی است که به زندگانی امامان شیعه، از ابعاد گوناگون پرداخته شده است.این اثر در دو جزء تنظیم شده: جزء اول به حیات امام علی(ع) اختصاص دارد و جزء دوّم به زندگانی دیگر ائمه(ع).و بخش پایان کتاب (از صفحه ۳۳۹ تا آخر) ویژه امام مهدی(عج) است.در این بخش، پس از بیان نام، کنیه و ولادت حضرت مهدی، به دلائل عقلی بر وجود امام معصوم اشاره می شود، سپس سخنان پیامبر(ص) درباره غیبت و قیام حضرت که از سوی شیعه و سنی، پذیرفته شده اند و احادیث امامان معصوم(ع) آورده می شود. آن گاه نویسنده محترم، با بهره گیری از آیات قرآن و روایات پیشوایان دین، ویژگیهای حضرت مهدی(عج)را بر می شمرد و از بشارت پیامبر(ص) به ظهور حضرت در آخر الزمان یاد می کند.مطالب اساسی این بخش از کتاب، به شرح زیر می پردازد:.ادله عقلی و نقلی بر امامت امام عصر(عج).روایاتی که درباره حضرت مهدی(عج) رسیده است.اشخاصی که به فیض ملاقات و زیارت حضرت نائل آمده اند.برخی کرامات و معجزات حضرت در عصر غیبت.نشانهای ظهور و حوادثی که پیش از ظهور حضرت، رخ خواهد داد.سال، روز و محل قیام.چگونگی گردآوری سپاه و مأموریت آنان.مسیر حرکت.مدت امامت و حکومت.جریاناتی که در آن روزگار رخ می دهد.وضعیت زمین و مردم در آن عصر.ویژگیهای جمال، شمایل، شیوه رفتار سیره اخلاقی و عملی حضرت مهدی(عج) به گونه بسیار محققانه، براساس منابع متقن و دیدگاههای مستدل عقلی و نقلی.

الفصول العشره فی الغیبه

نوشته: شیخ مفید.تحقیق: فارس حسون.ناشر: کنگره هزاره شیخ مفید.شماره صفحه ها: ۱۰۳.شیخ مفید در آغاز این رساله اشاره می کند:.(در دیگر نوشته های خود، به مسائلی چون: وجوب امامت، عصمت امام، ویژگیهای امام، دلائل امامت ائمه معصومین(ع) نقد ادعای مخالفان، فلسفه غیبت و... پرداخته ام. در این نوشته، به ده پرسش درباره مهدی، پاسخ می دهم.).شیخ در مورد اهمیت و جایگاه این رساله می نویسد:.(در این اثر، آنچه تمامی خردمندان بدان نیاز دارند، آورده شده و به گونه ساده، در دسترس همگان قرار گرفته است.).شیخ بر این نظراست که اگر کسی از محتوای این رساله، آگاهی یابد، از نوشته های دیگر وی، در این باره، بی

نیاز خواهد بود.پرسشهای دهگانه:.۱. آیا امام حسن عسکری(ع) فرزندی به نام مهدی داشته است آیا این را فقط شیعه باور دارد، یا غیر شیعیان نیز، بدان اعتراف دارند.۲. تکذیب وجود فرزند برای امام عسکری(ع)، از سوی جعفربن علی (عموی امام زمان).۳. امام حسن عسکری اگر فرزندی به نام مهدی داشت، چطور در وصیت خود، از او نام نبرده و به مادرش وصیت کرده است.۴. دلیل بر ولادت مخفیانه و غیبت آن حضرت چیست.۵. غیبت طولانی، خلاف عادت، پذیرفته نیست. چگونه می تواند فردی که در زمانهای دور، چشم به جهان گشوده، تا این زمان، (۴۱۱ ه.ق) زنده باشد.۶. غیبت طولانی، با دست نیابیدن و مشخص نبودن محل سکونت وی، چگونه ممکن است.۷. بر فرض صحت غیبت، در صورت اجرا نکردن حدود، بیان نکردن احکام، هدایت نکردن گمراهان، اقامه نکردن امر بمعروف و نهی از منکر و... چه نفعی خواهد داشت.۸. به هر دلیلی که شیعه امامیه ادعاهای فطحیه، کیسانیه، ناووسیه و اسماعیلیه را در باب غیبت باطل می شمارد، به همان دلیل ادعای شیعه امامیه نیز، در غیبت حضرت مهدی باطل است.۹. شیعه امامیه بر این باور است که خداوند غیبت آن حضرت را لازم دانسته و خداوند چیزی را اراده نمی کند، مگر آن که دارای مصلحت باشد. از سوی دیگر شیعه امامیه معتقد است که در مشاهده آن حضرت و اخذ معارف دین از وی، مصلحت کامل بندگان وجود دارد و با ظهور آن حضرت، همه مصالح تحقق می پذیرد. بنابراین چگونه خداوند غیبت حضرت را اراده نموده است.۱۰. اگر امامیه بر غیبت امام عصر(عج) اصرار کند، باید در هنگام ظهور، معتقد به معجزه باشد، تا مردم او را بشناسند، در حالی که داشتن معجزه از ویژگیهای پیامبران الهی است.پس از طرح پرسشهای بالا، شیخ، به یکایک آنها به شرح پاسخ می دهد.این اثر با عناوین: (المسائل العشرهٔ فی الغیبهٔ والاجوبهٔ عن المسائل العشر) در نجف و قم چاپ شده و اخیراً در هزاره شیخ مفید، با دیگر آثار وی (مصنفات ج۳) نشر یافته است.

رسالهٔ ثانیهٔ فی الغیبهٔ

نوشته: شیخ مفید.تحقیق: علاء آل جعفر.ناشر: کنگره شیخ مفید.شماره صفحه ها: ۶۰.این رساله کم حجم نیز، پاسخ به پرسشهایی است که از سوی شخصی درباره غیبت و ظهور امام زمان(عج) مطرح شده و شیخ مفید به آنها پاسخ داده است.سؤال می کند: چه دلیلی بر وجود امام زمان هست.شیخ مفید، با استناد به ادله نقلی (احادیث و روایات صحیح) و مورد پذیرش شیعه و سنی و ادله عقلی، این پرسش را پاسخ می گوید.پرسش دیگر: چگونه کسی که طرفدار عدل و توحید است، امامت کسی را که ولادت او قطعی نیست می پذیرد.آیا چنین چیزی به عقل، یا وحی درست می آید.شیخ مفید، در پاسخ، با اشاره به احادیث و ادله ای که می گوید زمین نباید خالی از حجّت باشد، استدلال می کند و می نویسد:.(حجت ویژگیهایی دارد. کسی حجت است که آن اوصاف را دارا باشد. و در اولاد عباس، اولاد علی و قریش، کسی با این اوصاف نیست.براساس این استدلال عقلی، حجت باید فرد دیگری باشد، هر چند ظاهر و پیدا نباشد. زیرا مسلّم است شخصی می تواند حجت باشد که از خطا و گناه معصوم باشد.بنابراین، لازم می آید که حجت(عج) غائب باشد. [۱۳] .در این رساله، پنج پرسش مطرح شده که شیخ، محکم و متقن از آنها پاسخ می دهد.افزون بر آثاری که از شیخ مفید درباره مسأله غیبت امام عصر(عج) برشمردیم، آثار دیگری نیز، از شیخ به جا مانده که برخی از آنها در ضمن مجموعه ای تحت عنوان: (خمس رسائل فی اثبات الحجهٔ) از سوی دارالکتب التجاریه نجف اشرف، در سال ۱۳۷۰. ه ق. به چاپ رسیده است.در جلد ۷ مصنفات شیخ مفید نیز که از سوی کنگره نشر یافته، چهار رساله، از جمله همین رساله حاضر، به چاپ رسیده است. البته از آن جا که بنابر معرفی تمام نوشته های شیخ مفید، در این باره نیست، به همین اندازه بسنده می کنیم.

اثبات الوصیه

نوشته: ابی الحسن علی بن الحسین بن علی المسعودی.ناشر: دارالضواء، بیروت.شماره صفحه ها: ۲۹۵.مسعودی، در شهر بابِل دیده به

جهـان گشـود و در بغـداد به کسب دانش پرداخت [۱۴] سپس برای ادامه تحصـیل، به مصر سـفر کرد و از آن جا برای اسـتفاده از علمـای بصـره، راهی آن دیار شـد، از دانشـمند برجسته بصـره، از جمله: ابا خلیفه الحمحی بهره گرفت [۱۵] .در سـال ۳۰۹ ه. ق. از شهرهای فارس و کرمان دیدن کرد و مدتی در استخر فارس اقامت گزید و از عالمان آن منطقه بهره جست، از آن جا به هند و چین سفر کرد. این مرحله از سیر و سیاحت علمی خود را در عمان به پایان برد.در سال ۳۱۴ ه. ق. مرحله دیگری از هجرت علمی خود را از عمّان آغاز کرد و به ماوراء آذربایجان، گرگان، فلسطین و شام رفت. در سال ۳۳۲ ه. ق. عازم انطاکیه و سپس مصر شد. در مصر اقامت گزید و در جمادی الآخر سال ۳۴۵ ه. ق. یا ۳۶۳ ه. ق. در همان جا به درود حیات گفت. [۱۶] .مسعودی را از بزرگان دانش رجال و تراجم،شخصیت برجسته علمی، جلیل القـدر، مورد اطمینان و بزرگوار معرفی کرده اند. [۱۷] .از مسـعودی، آثار ارزنده ای در موضوعات گوناگون به یادگار مانده که از آن جمله است: اثبات الوصـیه. کتاب ارزشـمند اثبات الوصـیهٔ، موضوعات: تاریخی و اعتقـادی و... را در بر دارد. ابتـدا، به بیـان جنود عقـل و جهـل، خلق جن و نـاس وسـجود ملائـکه پرداخته است، آن گـاه، جریانهای تاریخی را از هبوط آدم، رسالت انبیاء الهی و مردان بزرگ، تا ولادت پیامبر اکرم اسلام(ص)، به بحث می گذارد.بعد می پردازد به چگونگی انتقال پیامبر(ص) از اصـلاب انبیاء و حوادث صدر اسلام: دعوت خصوصی و عمومی، معراج و هجرت پیامبر(ص) و نزول قرآن، اثبات امامت تک تک ائمه(ع)، از نظر تاریخی در محدوده تاریخ ائمه(ع) جریانهایی که در عصر هر امامی اتفاق افتاده، شیوه برخورد آنان با حاکمان زمان و عکس العملهای حاکمان را به رشته تحریر در می آورد. در پایان، امامت امام عصر(عج) را از زبان مخبران صادق اثبات می کند و موضوعاتی را به شرح زیر، در باب امامت امام دوازدهم و مسأله غیبت وی، به بوته بررسی می نهد: امام زمان فرزند کیست.ویژگیها حضرت.انتظار فرج.نشانه های ظهور.مقابله حضرت به هنگام ظهور با ستمکاران و...

کفایهٔ الاثر

نوشـته: ابی القـاسم علی بن محمـدبن علی الخزاز القمی الرازی.تحقیق: سـید عبـداللطیف حسـینی کوه کمری خوئی.ناشـر: انتشارات بیدار، قم.شماره صفحه ها: ۴۰۲.مؤلف این اثر نفیس، از دانشـمندان اواسط قرن چهارم هجری و از شاگردان شـیخ صدوق است که در قم زاده شده و در ری می زیسته است [۱۸] .صاحب ریاض العلماء درباره وی می نویسد:.(... الشیخ الاجل الاقدم ابوالقاسم علی بن محمـدبن علی الخزاز الرازی القمی قـدس سره، الفاضل العالم المتکلم الجلیل الفقیه المحـدث المعروف تلمیـذ الصدوق وامثاله.) [۱۹] .ابوالقاسم علی بن محمـدبن علی الخزاز الرازی قمی، فاضل، عالم، متکلم، فقیه محـدث و از شاگردان صدوق و مانند وی بوده است.از متن کتاب بر می آیـد نویسـنده افزون بر صدوق، از شـمار زیادی از علماء و راویان اسـتفاده برده و شـمار زیادی از وی نقل روایت کرده انـد، از جمله: ابوالبرکـات علی بن الحسـین الحسـینی الجوری، محمـدبن ابی الحسن بن عبدالصـمد القمی، محمـد بن الحسـین بن سعید قمی المجاور به بغداد و...از جمله آثاری که از وی، به جا مانده کتاب ارزشمند کفایهٔ الاثر است. این اثر، نخستین کتابی است که در موضوع خود، به این شیوه نگارش یافته و پس از آن. بسیاری از نویسندگان از آن الگو گرفته اند.مرحوم بهبهانی در تعلیقـات خود بررجـال میرزای کبیر، دربـاره ارزش علمی کتـاب و دیـدگاههای نویسـنده کفایـهٔ الاـثر، می نویسـد:.رأیت کتـاب الکفایهٔ کتاباً مبسوطاً جیداً فی غایهٔ الجودهٔ جمیعه نصوص عن الرسول صـلی اللّه علیه وآله وعن غیره ایضاً فی الائمهٔ الاثنی عشـر وفیه بعض تحقیقاته یظهر منه کونه فی غایـهٔ الفضل) [۲۰] .کتاب کفایـهٔ الاثر را کتابی دراز دامن، در نهایت خوبی یافتم. تمام مطالب آن را روایاتی که از رسول اکرم(ص) و غیر ایشان درباره ائمه(ع) رسیده است، تشکیل می دهد. در آن، برخی تحقیقات یافت می شود که گواه فضـل و دانش بالاـی مؤلف است.نویسـنده در انگیزه تألیف کتاب می نویسـد:.(برخی شـیعیان، آگاهی کافی در امر امامت نداشـتند، از این روی، طرح بعضـی شـبهات از سوی مخالفـان و گروههـای مخـالف، امر را بر آنـان مشـتبه کرده بود، تـا آن جـا که دلیلهـای روایی بر اثبـات امـامت ائمه(ع) را انکـار می کردنـد. شـیعیان دست خود را از دلیلهای روایی و نصوص بر امامت، تهی می

دیدند. حتی برخی پا را فراتر گذاشته و گمان کردند، از صحابه نیز نسبت به امامت خبر و اثری نرسیده است. چون وضعیت اعتقاد دینی آنان را این گونه یافتم. برخود لازم دیدم، در این مسأله به تحقیق و جست وجو بپردازم و با گردآوری آثار و اخباری که امامت ائمه(ع) را اثبات می کند، حقیقت را بر همگان آشکار کنم و شبهات مطرح شده را پاسخ گویم.).اخبار و روایات فراوانی از پیامبر(ص) رسیده که پس از ختم نبوت، امر امامت وخلافت را دوازده نور پاك بر عهده می گیرند: که اوّل آنان علی(ع) و آخر آنان مهدی(عج) است.علما، از دیر باز، به گردآوری و استدلال به این اخبار، بر مسأله امامت پرداخته اند و آثاری را سامان داده اند.عالمی که از عهده این امر مهم و اساسی به خوبی برآمده و به گونه تحسین برانگیزی آن را به انجام رسانده، قمی رازی، در کتاب کفایهٔ الاثر است.مؤلف با تلاش بسیار و ابتکار در خور تقدیر، روایات و احادیثی که به طور صریح بر امامت ائمه(ع) دلالت دارند و اصحاب مشهور پیامبر(ص) مانند: علی(ع)، عبداللّه بن عباس، عبداللّه بن مسعود، ابی سعید خدری، ابی ذر غفاری، سلمان فارسی، فاطمه(س)، ام السلمه وعایشه از حضرت شنیده و روایت کرده اند. آورده است.سپس اخبار و روایاتی که درباره تعیین هر یک از ائمه(ع)، به نصّ صریح امام پیشین رسیده، با نظم ویژه ای نقل کرده و آنها را دلیل محکم و استواری بر انتصاب ائمه(ع)، بویژه امام زمان(ع)، می داند. از این روی، حجت را بر همگان تمام شده می انگارد.افزون بر این، آخرین باب کتاب را به روایاتی که از سوی امام عسکری(ع) درباره حضرت مهدی و امامت پیشوای دوازدهم شیعیان رسیده اختصاص داده است.در پایان، روایاتی که از زید، بر امامت امام عصر(عج) نقل شده، می آورد.این اثر نفیس، از متون کهن درباب امامت است که از جهت اتقان، همواره مورد توجه بزرگان دانش حدیث بوده و متن آن بر بسیاری از علمای برجسته خوانده شده و از سوی آنان اجازه نقل به افراد موثق صادر شده است.چاپ حاضر، با نسخه های مورد اعتماد و برخی روایات آن با کمال الدین شیخ صدوق مقابله و تصحیح شده و از اعتبار بالایی بهره مند است.

المقنع فی الغیبهٔ

نوشته: سید مرتضی علم الهدی.تحقیق: سید محمد علی حکیم.چاپ شده در: مجلّه تراثنا، شماره دوّم، سال هفتم، ۱۴۱۲ ه. ق.شماره صفحه ها: ۵۷.سید مرتضی، از دانشمندان و نوابغ قرن چهارم و پنجم ه. ق. است در سال ۳۵۵ ه. ق. در، شهر بغداد دیده به جهان گشود. از کودکی به فراگیری دانش پرداخت و در جوانی در بسیاری علوم سر آمد شد. وی، از شاگردان ممتاز شیخ مفید است.افزون بر بهره وری از محضر شیخ مفید، از محضر بزرگانی چون: هارون بن موسی تلعکبری، حسین بن بابویه قمی، ابن نباته، ابو عبداللّه محمدبن عمران مرزبانی خراسان، احمدبن سهل دیباجی احمد بن سعید کوفی... بهره جسته است.سرانجام، پس پروراندن شاگردان بسیار، خدمات ارزنده به تشیع و اسلام و به جای گذاردن آثار فراوان، در هشتاد و یك سالگی، به درود حیات گفت [۲۱] .از آثار ارزنده وی رساله المقنع است در موضوع غیبت.این اثر، با وجود حجم اندك از جمله متقن ترین متون است.ارزش کتاب، زمانی بیشتر هویدا می شود که می بینیم بزرگانی چون: شیخ طوسی، فرازهایی از متن کتاب و در برخی موارد، خلاصه ای از مطالب را در کتاب الغیبهٔ خویش آورده است.امین الاسلام طبرسی در فصلهای گوناگون کتاب اعلام الوری بأعلام الهدی، گاه عین عبارتها و گاه مضمون مطالب را آورده است.اهتمام بزرگان به این اثر، نمایانگر حسن تألیف و اتقان و استواری دیدگاهها و ارزش فوق العاده و برتر آن است.سید مرتضی، درباره سبب نگارش این رساله می نویسد:.در مجلس وزیر السید، سخن از غیبت امام عصر(عج) به میان آمد و این امر مرا بر آن داشت، در این باب اثر کوتاهی بنگارم.).صاحب الذّریعهٔ از قول استادش محدث نوری، نقل می کند:.(سید مرتضی، این کتاب را برای وزیر مغربی، ابوالحسن علی بن الحسین بن علی بن هارون بن عبدالعزیز الاراجتی نوشته است. [۲۲] .از اشاره هایی که سیّد در الشافی فی الامامهٔ و تنزیه الانبیاء، والائمه(ع) دارد، بر می آید که (المنقع) پس از آن دو اثر نگاشته شده است.این اثر، به گفته اهل تحقیق، به جز در این اواخر که در مجله تراثنا، چاپ شده، تاکنون

به صورت مستقل چاپ نشده است. محقق محترم در این چاپ، بر نسخه های ارزشمندی به ترتیب قدمت و استواری متن اعتماد کرده است:.۱. نسخه کتابخانه مرکزی دانشگاه تهران، تاریخ پایان استنساخ، ۸ شعبان ۱۰۷۰ ه. ق.به خط ابراهیم بن محمد حرفوشی.این نسخه، کامل ترین نسخه موجود و مشتمل بر تمامی کتاب المقنع فی الغیبهٔ، با تمام افزوده آن است، تحت عنوان: (الزیادهٔ المکملهٔ)، جز این که برگ آخر آن، افتاده است.۲. نسخه کتابخانه مجلس شورای اسلامی، تهران. این نسخه، بخشی از المقنع را در بر دارد.۳. نسخه کتابخانه آیت اللّه مرعشی، قم. این نسخه، به خط محمدبن ابراهیم بن عیسی البحرانی الأوالی نوشته شده و از نسخه های خطی قرن دهم هجری است.محقق محترم، کار تحقیق را به صورت تطبیق و تلفیق، با نسخه های یاد شده انجام داده است و در پاورقی، آن جا که نیاز به ذکر اختلاف نسخه ها بوده، اشاره کرده و افزون بر این، برخی مطالب و کلمات را توضیح داده است.مطالب کتاب که بدون عنوان و سرفصل بوده، از سوی محقق عنوان گذاری شده که خواننده، به آسانی به مطالب کتاب، دسترسی خواهد یافت.در متن کتاب نیز، برخی نکات را در داخل کروشه، روشن کرده است.کتاب، با حمد و سپاس الهی و درود بر بنده برگزیده خداوند، پیامبر مکرم اسلام شروع شده و پس از بیان انگیزه تالیف، ادعای مخالفان را طرح می کند:.(سخن از غیبت امام زمان، برای شیعیان مشکل است).در پی طرح ادعای مخالفان، می نویسد:.(به مسأله غیبت، باید از زاویه ساختار اصولی نگریست، زیرا مسأله غیبت امام عصر(عج)، فرع اصولی است که اگر آن اصول، برهانی شود، سخن از غیبت آسان ترین و روشن ترین بحث خواهد بود وگرنه، سخن گفتن بدون پرداختن به بحث اصولی، مبنایی نخواهد داشت.).سپس اصولی را که بایسته بحث در این باب است، با استناد به برهانهای عقلی و نقلی به شرح زیر اثبات می کند:.اصل امامت.اصل عصمت.اصل وجوب امامت.اصل وجوب عصمت.سیّد، در ضمن اثبات این اصول، شبهات و ادعاهایی که از سوی مسلکها و فرقه های گوناگون مانند: کیسانیه، ناووسیّه، واقفیه و... مطرح شده، پاسخ می دهد. با شیوه برهان عقلی وارد مباحث مربوط به غیبت می شود و همراه بیان مطالب، به برخی از شبهات نیز پاسخ می گوید.عناوین عمده مباحث طرح شده به شرح زیر است:.حکمت غیبت، جهل و بی خبری از حکمت، منافات نداشتن جهل به حکمت غیبت با غیبت و... درباره حکمت غیبت و سبب آن می نویسد:.(... امّا لسبب الغیبهٔ فهو. اخافهٔ الظالمین له علیه السلام...) [۲۳] .سبب غیبت امام عصر(عج) ترس از ستمگران بوده است.سپس با حفظ اصول و مبانی که پی ریخته، پاسخ مخالفان را می دهد. شبهات بدانها پرداخته شده، بدین شرح هستند:.تفاوت میان پنهان شدن پیامبر(ص) و امام چیست.چرا ائمه(ع)، پیش از امام زمان، غایب نشدند، در حالی که آنان نیز، ترس از ستمگران داشتند چه فرق بین وجود و عدم کسی است که سودی از سوی او به کسی نرسد.اگر ملاک غیبت، ترس از دشمنان است، آیا خداوند امام عصر را ایمن از دشمنان، ظاهر خواهد کرد احکام و حدود در زمان غیبت بر عهده کیست!.علت ظاهر نشدنِ حضرت،بر دوستانش چیست.فرق بین دوست و دشمن در فلسفه و علت غیبت کدام است.و...این اثر ارزشمند، تکمله ای دارد، به نام: الزیادهٔ المکمل بها کتاب المقنع) که در پایان همین اثر، آمده است.در آغاز بخش افزوده، به مسأله بهره شیعیان و پیروان امام، در زمان غیبت می پردازد و یادآور می شود که غیبت حضرت، سبب آن نمی شود که امام، نقشی در امور مسلمانان نداشته باشد و اثبات می کند که در اطاعت و پیروی از امام و استفاده از وجود شریف وی، تفاوتی بین وجود و غیبت او، نیست. از طرفی ظهور امام برای اولیاء واجب و ضروری نیست. امام، در حال غیبت نیز، بر آنچه پیش می آید و بر شیعیان می گذرد و شیعیان انجام می دهند، آگاه و بر کم و کیف جریانهایی که اتفاق می افتد گواه است.سپس با طرح پرسشهایی در مورد علم امام(ع) مباحث این بخش را به پایان می برد.

البرهان علی صحهٔ طول عمر الامام صاحب الزمان (ج ۲)

نوشته: محمّد الکراجکی الطرابلسی.تحقیق و تعلیق: شیخ عبداللّه نعمه.ناشر: دارالذخار، قم.مؤلف، از بزرگان شیعه، است.وی برای کسب دانش ادب، فقه، حدیث و... به بلاد اسلامی سفرهای بسیار کرده و نزد بزرگان دانش، چون: شیخ مفید، به فراگیری دانش

پرداخته است.یافعی درباره شخصیت علمی وی می نویسد:.(ابوالفتح الکراچکی خیمی، رأس شیعه صاحب تصانیف نحوی لغوی منجم، طبیب، متکلم از کبار اصحاب شریف مرتضی است. [۲۴] .وی، پس از عمری تلاش علمی گسترده و بهره رسانی علمی به امت اسلامی و دفاع از کیان تشیّع، در تاریخ ۴۴۹ ه. ق) به درود حیات گفت. [۲۵] .او، آثار فراوانی در فقه، اخبار، اصول دین، نجوم، هیئت و انساب دارد، از جمله آثار ارزشمند وی، کتاب شریف کنز الفوائد است.مؤلف، در جزء دوّم کنز الفوائد، رساله ای تحت عنوان: البرهان علی صحهٔ طول عمر الامام صاحب الزمان(عج) نگاشته است.مؤلف محترم درباره انکار طول عمر امام عصر از سوی مخالفان می نویسد:.(چون مخالفان غیبت امام عصر(عج)، نتوانسته اند موضوع طول عمر حضرت را حل کنند، منکر وجود امام عصر(عج) شده اند و طول عمر امام عصر را، دلیل بر بطلان دیدگاه شیعه دانسته اند.).در مقام پاسخ، منکران وجود امام عصر(عج) را به چند گروه تقسیم می کند و سپس دیدگاههای فلاسفه، منجمان، اطبا و طرفداران عادات را در مورد طول عمر انسانها، یاد آور می شود و در پایان، براساس باورهای دینی مورد پذیرش همگان، شواهد عینی و تاریخی، اشکالات را پاسخ می گوید و از کسانی که عمر طولانی داشته اند و هنوز حیات دارند، مانند: حضرت خضر، بر اثبات مطلب گواه می آورد.

کتاب الغیبهٔ

نوشته: شیخ الطائفهٔ ابی جعفر محمد بن الحسن الطوسی.تحقیق: شیخ عبداللّه تهرانی وشیخ احمد ناصح.ناشر: موسسه معارف اسلامی، قم.شماره صفحه ها: ۵۶۹.شیخ طوسی، از بزرگترین علمای اسلام است.وی، در سال ۳۸۵ ه در شهر طوس دیده به جهان گشود و در همان جا، علوم مقدماتی، فقه، اصول و حدیث را از، استادان عصر خویش فرا گرفت. در سال ۴۰۸ ه. ق.به عراق مهاجرت کرد و در بغداد، حدود پنج سال از پیشوای بزرگ شیعیان، شیخ مفید و برخی اساتید دیگر بهره برد.پس از رحلت شیخ مفید، حدود ۲۳ سال از محضر پرفیض سید مرتضی و دیگر بزرگان، استفاده های فراوانی بر دو حدود ۱۲ سال پیشوای علمی بغداد بود و کرسی درس عظیم آن جا رابر عهده داشت، سپس به نجف اشرف مهاجرت کرد. در نجف، حوزه علوم اسلامی را بنیاد نهاد و بقیه عمر پربرکتش را در آن شهر به تألیف، تصنیف و تدریس گذراند و در سال ۴۶۰ ه ق. به دیدار حق شتافت [۲۶] .شیخ، عالمی جامع و مسلط بر علوم متداول زمان خود بوده و در زوایای گوناگون فرهنگ اسلامی، قلم زده و آثار گرانبها و ارزشمندی از خود، به جا گذاشته است. درباب عقاید، بویژه مسأله مهدویت و غیبت امام عصر(ع)، افزون بر کتاب تخلیص الشافی سید مرتضی، که در جلد اول و چهارم آن درباره امام زمان، به شرح بحث کرده، کتاب جدا گانه ای در خصوص غیبت امام زمان به نام الغیبهٔ، نگاشته است.این کتاب، از ابتکار و جامعیت کم نظیر شیخ، حکایت دارد، وی در این اثر، به همه جوانب مسأله غیبت، به گونه دقیق و استوار رسیده و پاسخ اشکالات مخالفان را با استدلال به کتاب، سنت و عقل داده است و دیدگاه شیعه را با استدلالهای دقیق، روشن کرده است.آقا بزرگ تهرانی، در اهمیّت و عظمت این اثر ارزنده می نویسد:.(قد تضمن اقوی الحجج و البراهین العقلیه والنقلیه علی وجود الامام(ع) وغیبته ثم ظهوره فی آخر الزمان...) [۲۷] .(کتاب حاضر) قوی ترین برهانهای عقلی و نقلی بر وجود امام زمان(ع) و غیبت و ظهور آن حضرت را در آخر الزمان، در بر دارد.شیخ طوسی در مقدمه کتاب، انگیزه تالیف کتاب را چنین بیان می کند:.(شیخ بزرگوار ما، به من دستور داد، کتابی درباره غیبت صاحب الزمان و سبب دوام غیبت و پاسخ شبهات مخالفان بنویسم.من، با وجود کمی فرصت و ناراحتی روحی و موانع روزگار، پیشنهاد او را پذیرفتم و به گونه اختصار، آن را تعقیب خواهم کرد.کتاب الغیبه، امهات مباحث مربوط به غیبت امام عصر(ع) را در بر دارد، از جمله: غیبت، علت و اسباب غیبت، حکمت غیبت و....در آغاز، با ادله و برهانهای بسیار، وجود امام زمان را و این که حضرت، فرزند بلافصل امام حسن عسکری است، ثابت می کند، به شبهات فرق گوناگون، از جمله: اسماعیلیه، زیدیه، کیسانیه، ناووسیه، واقفیه، فطحیه و...، با استناد به روایات پاسخ می دهد. آن گاه برای رفع استبعاد از غایب شدن حضرت مهدی(ع) به غایب شدن پیامبر(ص) در شعب ابی طالب.غایب شدن حضرت

یوسف، موسی، یونس، اصحاب کهف و... استشهاد می کند و برای طبیعی جلوه دادن طول عمر حضرت، عمر طولانی حضرت نوح، خضر و... را گواه می آورد.و به این نکته تأکید می ورزد که طولانی کردن عمر افراد برای خداوند توانا، کار مشکلی نیست و او بر هر کاری تواناست و می تواند به افراد عمر طولانی ببخشد و آنان را سالیان سال زنده نگهدارد، چنانکه اهل بهشت، در بهشت جوان می مانند و پیر نمی شوند.در مورد فلسفه غیبت، ترس از کشته شدن را یادآور می شود و درباره فایده غیبت می نویسد:.(وجود حضرت، لطفی است و تصرف وی در امور، لطفی دیگر. خدا به وسیله امام، لطف خویش را به انسانها می رساند. فردی را که برای اداره جامعه لازم است، آفریده و حجت را بر مردم تمام کرده، تا اگر خواستند از وجودش بهره ببرند، حجت را بر آنان تمام کرده است. مردم هستند که اسباب ترس و غیبت را فراهم ساخته اند. از جانب خداوند، فیض، کامل است، قابلیت قابل شرط است.).این کتاب، تا کنون، بارها به چاپ رسیده: نخستین بار در تبریز، چاپ سنگی، سال ۱۳۲۳ ه. ق. چاپ دوّم در نجف در قم و تهران بارها اُفست شده است.از آن جا که چاپهای پیشین اشتباه بسیار داشته و در مواردی افتادگی، محققان محترم کتاب بر آن می شوند، چاپ تصحیح و تحقیق شده ای از این اثر ارزشمند، عرضه بدارند. از این روی متن آن را، با نسخه آستان قدس رضوی، کتابخانه مدرسه فیضیه، کتابخانه آیت اللّه مرعشی نجفی که اصل نسخه نجف است، مقابله می کنند و به گونه ای مطلوب و در خور، به بازار دانش عرضه می دارند.

اعلام الوری باعلام الهدی

نوشته: امین الاسلام، ابی علی الفضل بن الحسن الطبرسی.تصحیح و تعلیق: علی اکبر غفاری.ناشر: دارالمعرفه، بیروت.شماره صفحه ها: ۴۶۰.امین الاسلام طبرسی، از عالمان، مفسران، مجتهدان بنام قرن پنجم و ششم هجری است.وی، به احتمال زیاد، به سال ۴۶۸، یا ۴۶۹، دیده به جهان گشوده و روزگار جوانی را در مشهد مقدس، به فراگیری دانش گذراند و در رشته های علمی متداول: ادبیات عرب، حدیث، فقه، اصول، تفسیر و... اطلاعات گسترده ای اندوخت و در این دانشها، صاحب نظر شد و در سال ۵۲۳ ه. ق. به شهر سبزوار رفت و تا پایان عمر، در همان جا بزیست و به نشر فرهنگ اسلامی پرداخت [۲۸] .ابوالحسن علی بن زید بیهقی معاصر طبرسی درباره مقام علمی وی می نویسد:.(در نحو، فرید بود... در علوم دیگر، به درجه افادت رسید. تصانیف بسیار است او را... [۲۹] .مرحوم طبرسی، پس از سالها تحقیق، تألیف، تدریس، تربیت شاگردان و... به سال ۵۴۸ ه. ق. در سبزوار به دیدار حق شتافت.از وی، آثار علمی بسیار به جا مانده، از جمله: اعلام الوری بأعلام الهدی [۳۰] وی در این اثر، زوایای گوناگون زندگی ائمه(ع) را با تتبع وسیع و ژرف، نمایانده و در بیان مطالب، شیوه استدلال عقلی و نقلی را به گونه بسیار عالمانه و دقیق پی گرفته و با ابتکار در خوری، مباحث را روشن و به اثبات رسانده است. مطالب کتاب، از چنان اتقانی برخوردار است که عالمان بزرگ، در نوشته های خود، فصل، یا فصلهایی را از آن، به صورت کامل نقل کرده اند.نویسنده، کتاب را در چهار رکن اساسی، سامان داده، رکن چهارم آن، درباره امامت ائمه(ع) بویژه امامت امام زمان(ع) است. درباره امام زمان(ع)، روی مطالب زیر، انگشت گذارده است:.اسم، کنیه، لقب، ولادت، نام مادر گرامی حضرت، کسانی که امام را در کوچکی ملاقات کرده اند، اثبات امامت امام عصر، به دلیل عقل، چگونگی غیبت، دلایل و شواهد بر غیبت، برخی توقیعات، نام کسانی که به دیدار امام توفیق یافته اند، نشانه های قیام، ایّام ظهور، سیره عملی حضرت، به هنگام قیام، روش حکومت و ویژگیهایی که در حضرت وجود دارد و...در پایان، به پاسخ شبهات می پردازد:.۱. علت طولانی شدن غیبت.۲. اگر غیبت، سودی به حال مسلمانان نداشته باشد، چه تفاوتی بین حیات و مرگ حضرت خواهد بود.۳. حکم حدودی که بر جنایتکاران در زمان غیبت واجب می شود، چیست.۴. دلیل غیبت.۵. آیا ادله ای که برای غیبت امام عصر(عج) مورد استناد قرار گرفته، کافی است.۶. اگر شیعه پذیرفته است که پس از پیامبر(ص) نبیّ نخواهد آمد، چگونه در اخبار شیعه، آمده: مهدی شریعت را نسخ می کند، به حکم داوود حکم می کند، جزیه نمی پذیرد و... آیا اینها اثبات

نبوت جدید نیست.

التذكرة فی احوال الموتی وامور الاخرة

نوشته: امام الحافظ القرطبی.تصحیح و تعلیق: احمد مُرسی.ناشر:.شمار صفحه ها:.قرطبی، از مفسران بزرگ اهل سنت و پیر و مذهب مالك است. دانشمندانی كه به بیوگرافی وی اشاره كرده اند، او را به اوصاف حمیده، تبحر در علوم، بویژه تفسیر، ستوده اند. [۳۱] .زركلی می نویسد:.(وی، مردصالح، متعبّد از اهل قرطبه است كه در شرق مینة ابن خصیب (در شمال اسیوط مصر) اقامت گزید و در همان جا وفات كرد. انسان پارسا و كم مؤنه ای بوده كه با یك لباس در جامعه حضور می یافته و دارای تألیفات زیادی است... از جمله: التذكرة باحوال الموتی واحوال الآخرة). [۳۲] .كتاب التذكره، در دو مجلّد، در مصر چاپ شده كه بخشی از جلد دوّم آن، درباره حضرت مهدی(عج) است.مؤلف در جلد دوّم، تحت عنوان: (الخلیفة الكائن فی آخر الزمان المسمی بالمهدی وعلامة خروجه) روایاتی كه صحابه از رسول خدا(ص) درباره خلیفه آخر الزمان و نشانه های ظهور او، نقل كرده اند، گرد آورده است.در بابهای دیگر، به موضوعاتی به شرح زیر اشاره دارد:.فتنه بین مغرب ومشرق، خروج سفیانی، جریان لشكر كشیها و...در مورد این گونه روایات، از قول حافظ ابوالخطاب بن دحیه می آورد:.(این گونه مسائل، از قول پیامبر(ص) مستند موثقی نداشته و از پیامبر(ص) نرسیده است و بیان آن، انسان را از عدالت ساقط می كند، مگر نقل آن از باب امانت باشد و صحت و سقم به مؤلف برگردد.).در این كتاب، تناقضها و ناسازگاریهای بسیاری دیده می شود. مثلاً آمده: دجّال، در سال سیصد، ظهور می كند، و مسائل دیگری كه نادرستی آنها آشكار است.سپس داستان خروج سفیانی و خروج (دابّه) را كه حذیفه از قول پیامبر(ص) نقل می كند، به بوته نقد گذارده و می نویسد:.(از این خبر، بوی جعل استشمام می شود و مسأله پر از جعلیات و اسرائیلیات است كه انسان از سیاه كردن كاغذ به آن ابی دارد.).سپس روایات ساختگی و دروغ را كه با عقل و فطرت سالم، ناسازگارند، مشخص می كند.باب دیگری گشوده درباره مهدی(عج) و كسانی كه زمینه حكومت وی را مهیا می سازند. در این باب، روایاتی كه از علی(ع)، ثوبان،عبداللّه بن الحارث بن جز الزبیدی از رسول اكرم(ص) نقل شده، گردمی آورد.در باب دیگر، روایاتی از پیامبر(ص) درباره ویژگیهای مهدی(عج)، اسم عطایا، درنگ وی، خروج با عیسی(ع)، كشتن دجال و... نقل می كند.آن گاه تحت عنوان: (فصل)، روایت (لامهدی اِلاّ عیسی) را نقل می كند و آن را معارض با روایات دیگر می داند و در مقام نقد، روایت را از نظر سند، ضعیف می شمرد و روایاتی كه بیانگر ظهور آن حضرت هستند و وی را از عترت پیامبر(ص) و فرزند زهرا(س) می دانند،را صحیح، متواتر، نص و مقدّم بر (روایت) لا مهدی الاّ عیسی می شمارد.در پایان، این دو دسته از روایات را به این گونه خواسته جمع كند:.(یحتمل ان یكون قوله علیه الصلاة والسلام، ولا مهدی الا عیسی ای لا مهدی كاملاً معصوماً اِلاّ عیسی وعلی هذا تجتمع الاحادیث ویرتفع التعارض.).احتمال دارد منظور از روایت: (لا مهدی اِلاّ عیسی)، یعنی مهدی كامل و معصوم، جز عیسی نیست. بنابراین، میان روایات جمع می شود و تعارض بین روایات برطرف می گردد.البته این جمع از دیدگاه شیعه، پذیرفته نیست و قابل مناقشه است. در بابهای دیگر، موضوعاتی به شرح زیر آمده:.محل ظهور حضرت مهدی، نشانه های خروج مهدی(عج)، بیعت با حضرت در دو مرحله، درگیری و قتل سفیانی، سرزمینهایی كه حضرت به تصرف در می آورد، چگونگی فتح قسطنطنیه، نشانه های خروج دجال، نزول حضرت عیسی(ع)، كشتن دجال، مقدمات قیام قیامت و نشانه های آن.مؤلف، در پایان تحت عنوان: (فصل) نشانه های قیامت را از نظر علماء یاد آور شده و نشانه های پایان دنیا را بر شمرده است.

كشف الغمه فی معرفة الائمه

نوشته: ابوالحسن علی بن عیسی بن ابی الفتح اربلی.ناشر: دارالكتاب الاسلامی، بیروت.شماره صفحه ها:.اربلی از ادیبان شیعی قرن

هفتم هجری است. وی در شهر اربل، در شمال عراق، چشم به دنیا گشوده و در هجوم مغول، از آن جا به موصل کوچ کرده و پس از مدتی، به اربل بازگشته است. از منابعی که شرح زندگانی او را یاد آور شده اند، بر می آید، وی در اربل، ریاست دیوان انشا را در زمان ابن الصلایا، بر عهده داشته است. در سال ۶۶۰ ه. ق. به بغداد رفت و ریاست دیوان انشاء بغداد را از سوی علاء الدین صاحب دیوان پذیرفت و در سال ۶۹۳ ه. ق. در همان جا به درود حیات گفت [۳۳] .گرچه از تحصیل و رشد علمی او، ارباب تراجم کمتر سخن گفته اند، ولی بزرگانی چون: صاحب (امل الأمل) از وی به عظمت و بزرگی یاد کرده و درباره شخصیت علمی او نوشته است:.(کان عالماً، فاضلاً، محدثاً، ثقهً، شاعراً، ادیباً ومنشأً جامعاً للفضائل والمحاسن. له کتب منها (کشف الغمه فی معرفهٔ الائمه(ع)...). [۳۴] .(اربلی) دانشمند، فاضل، محدث، ثقه، شاعر، ادیب، نگارنده و مجمع فضائل و نیکیها بوده و از او نوشته های بسیاری، از جمله: کشف الغمه فی معرفهٔ الائمه، به جا مانده است.وی، در این اثر ارزشمند، روایاتی که درباره سیره، تاریخ حیات، فضائل، مناقب و معجزات پیامبر(ص)، حضرت زهرا(س) و ائمه (ع) رسیده، از منابع معتبر و مورد اعتماد شیعه و سنی گردآوری کرده، از جمله: تمامی دو رساله حافظ ابونعیم اصفهانی و برخی متون معتبر دیگر را بر اثر خود افزوده و چون دیده حجم کتاب زیاد می شود در هنگام نقل روایتها، اگر کلمه و جمله ای نیاز به توضیح داشته، به اختصار توضیح داده است وسندهای روایات را، حذف کرده است.از آن جا که اربلی، از دانش بالایی برخوردار بوده و ذهن نقادی داشته است، در موارد بسیاری دیدگاهها و استدلالهای دیگران را آورده و به نقد و بررسی آن پرداخته و به برخی از اخبار نیز، به دیده نقد نگریسته است.به خاطر ابتکاری بودن اثر و استحکام محتوا و موضع معتدل نویسنده، این اثر از جایگاه ویژه ای در میان جامعه شیعه و سنی و دوستداران اهل بیت بر خوردار شده و افراد زیادی از آن نقل کرده اند.نویسنده، بخش آخر جزء سوم کتاب خود را به امام زمان(عج) اختصاص داده وبه مباحثی به شرح زیر پرداخته است: محل تولد حضرت مهدی(عج)، زمان تولد، نسب، پدر، مادر، اسم، کنیه، لقب.احادیثی که از پیامبر(ص) درباره مهدی(عج) به طریق صحیح ابوداود ترمذی از ابوسعید خدری و دیگران نقل شده، گرآورده است، آن گاه شبهه ای را مطرح می کند:.مهدی در این که، با اوصافی که در روایات بیان شده، فرزند فاطمه است، سخنی نیست، ولی بحث در این است که این روایات، دلیل نمی شود بر این که مهدی، با آن اوصاف، همان (محمد بن الحسن) باشد. زیرا اولاد فاطمه، تا قیامت بسیارند.دلیل دیگری جز این روایات لازم است تا اثبات کند مهدی، همان حجهٔ بن الحسن العسکری است).سپس از شبهه این گونه پاسخ می دهد:.(پیامبر(ص)، مهدی را با اوصاف مشخص کرده و این نشانه ها و ویژگیهایی که در روایات آمده، جز بر امام زمان(عج) تطبیق نمی کند وگرنه این نشانه نخواهد بود.).شبهه را پی می گیرد و پاسخهای محکم از آن می دهد.سپس به برهانهای عقلی و نصوصی که برامامت امام عصر(عج) دلالت دارد، استدلال کرده و کسانی که امام عصر(عج) را زیارت کرده اند، نام می برد و...در پایان، روایاتی که حافظ ابونعیم اصفهانی از پیامبر اکرم(ص) درباره مهدی(عج) گردآوری کرده و بخشهای عمده ای از کتاب البیان فی اخبار الزمان شیخ اباعبداللّه محمد بن یوسف بن محمد الگنجی الشافعی را در بیست و پنج باب که شامل بسیاری از مطالب مربوط به غیبت و ظهور است، نقل می کند.

فرائد السمطین، فی فضائل المرتضی والبتول والسبطین والائمهٔ من ذریتهم (ج ۲)

نوشته: شیخ الاسلام، صدرالدین ابوالمجامع ابراهیم بن سعد الدین.محمدابن المؤید الجوینی الخراسان.تحقیق و تعلیق: شیخ محمد باقر محمودی.ناشر:مؤسسهٔ المحمودی،بیروت.مؤلف از بزرگان اهل سنت و حافظان حدیث است. تذکره نویسان، او را به عظمت ستوده اند.ذهبی درباره وی می نویسد:.(الامام المحدث الاوحد الاکمل فخر الاسلام... وکان شدید الاعتنا بالروایه وتحصیل الاجزاء وعلی یده أسلم غازان الملک...). [۳۵] .(جوینی) پیشوا، محدث، بی همتا، کامل، فخر اسلام...به روایت و تحصیل آن، بسیار عنایت داشته و با تلاش او، غازان الملک اسلام آورد.وی، احادیث بسیاری از علمای عراق، شام، حجاز و... نقل کرده و از برخی آنان

اجازه روایت، دریافت داشته است.جوینی،نوشته های بسیاری دارد، از جمله نوشته های اوست:فرائد السمطین فی فضائل المرتضی والبتول والسبطین والائمهٔ من ذریتهم.مؤلف، بخش زیادی از کتاب خود را به بیان چگونگی ظهور و قیام مهدی منتظر (عج) اختصاص داده است (از صفحه ۳۱۰، تا ۳۴۳، جلد دوّم).نویسنده، در بیان و اثبات مطالب، از منابع روایی بهره می جوید و عناوین روایاتی که گردآوری کرده به شرح زیر است.بشارت ظهور مهدی(عج)، مهدی(عج) از ذریه پیامبر(ص)، قیام برای گسترش قسط و عدل پس از پرشدن دنیا از ظلم و جور، قیام حضرت مهدی پیش از رستاخیز امری قطعی و حتمی است، مهدی، دوازدهمین امام شیعیان است و خداوند امر ظهور او را یک شبه فراهم می آورد.امام رضا(ع) و بشارت ظهور مهدی و نورانی شدن دنیا به نور حضرت و روی آوردن سعادت دنیا و آخرت در ایّام میمون و مبارک ظهور حضرت.

شرعهٔ التسمیهٔ حول حرمهٔ التسمیه

نوشته: سید محمد باقر داماد.تحقیق: رضا استادی.ناشر: مهدیه میرداماد.شماره صفحه ها: ۱۵۵.محمد باقر داماد، معروف به میر داماد، تحصیل علوم دینی را در مشهد مقدس آغاز کرد و بر اثر هوش و استعداد سرشاری که داشت، در اندک زمانی در علوم و فنون گوناگونی، بویژه فقه، حکمت و فلسفه، سر آمد دیگران گردید و به درجه اجتهاد نائل آمد و استاد فقهای عصر خویش شد.از این روی، فقهای عصر وی، فتاوای شرعی را به تصحیح وی معتبر می شمردند. [۳۶] او، افزون بر مقام فقهی، در مسائل فلسفی و کلامی تبحر خاصی داشته و در این زمینه، از وی نوشته های ارزشمندی به جای مانده است، از آن جمله، رساله: شرعهٔ التسمیهٔ حول حرمهٔ التسمیه.از جمله مباحث مربوط به امام عصر(ع) که در چندین روایت آمده و محققان درباره آن، به بحث و گفت و گو پرداخته اند، مسأله حرمت، کراهت یا جواز تصریح به اسم و کینه اصلی امام عصر(ع) در زمان غیبت است. از دانشمندان بنامی که در این موضوع به بحث و بررسی پرداخته اند، میرداماد را می توان نام برد.وی، اثر مورد بحث را در همین باره نگاشته و در آن، این مسأله را به گونه ای عالمانه و محققانه، به نقد و تحلیل گذاشته، آن گاه، روایات مسأله را یکایک آورده و درباره آنها بحث کرده است.این اثر ارزشمند، افزون بر تحقیق و تبیین مسأله یاد شده، آکنده از فوائد علمی، ادبی و رجالی است.تحقیق و تصحیح این رساله، براساس چهار نسخه معتبر، با تلاش رضا استادی انجام پذیرفته است. در پانوشتها، افزون بر ضبط اختلاف نسخه ها، توضیحاتی درباره برخی روایات داده شده است.در مقدمه کتاب، ضمن این که از نسخه های کتاب، چگونگی تصحیح، گزارش شده، شرح حالی از مؤلف آمده و فهرستی از آثار وی، ارائه شده است.

المحجهٔ فیما نزل فی القائم الحجهٔ

نوشته: سید هاشم بحرانی.تحقیق و تعلیق: محمد منیر میلانی،.شماره صفحه ها:۲۸۴.بحرانی، فقیه، مفسر، محدث و صاحب نظر در رجال بوده است [۳۷] .شیخ یوسف بحرانی، درباره شخصیت او می نویسد:.(... کان السید المذکور فاضلاً، محدثاً، جامعاً، متتبعاً للاخبار بمالم یسبق الیه سابق سوی شیخنا المجلسی(ره) وقد صنف کتباً عدیدهً تشهد بشدهٔ تتبعه واطلاعه...). [۳۸] .سید بحرانی، فاضل، محدث، جامع و پژوهشگر در اخبار بوده است. کسی در این فن، جز مجلسی، بر او پیشی نگرفته. کتابهای زیادی تصنیف کرده که گواه تتبع و آگاهی اوست.گذشته از مرتبه بلند علمی، امور حسبیه را نیز بر عهده داشته است. در انجام فریضه امر به معروف و نهی از منکر و مبارزه با ستمگران و حاکمان ستم، هیچ گونه بیم و هراسی به خود راه نداده و عمر پر برکت خویش را در راه نشر علوم اهل بیت و خدمت به بندگان خدا به پایان برده است.وی، در سال ۱۱۰۷ – ۱۱۰۸ در قریه نعیم درگذشت و در قریه توبلی، به خاک سپرده شد.بحرانی از بزرگانی چون: سید عبدالعظیم بن سید عباس استرآبادی، شیخ فخر الدین بن طریحی النجفی، صاحب مجمع البحرین، بهره جسته است [۳۹] .از وی، نوشته های بسیاری به جا مانده، از جمله: کتاب: المحجهٔ فیما نزل فی القائم

الحجهٔ.موضوع مورد بحث، این اثر، آیات قرآنی است که در روایات، به حضرت مهدی تفسیر و تأویل شده. این آیات، به ۱۲۰ عدد می رسند که از سوره بقره آغاز و به سوره مبارکه عصر، پایان می پذیرند مطالب کتاب، به صورت ترتیب سوره های قرآنی تنظیم شده اند.نویسنده، در مقدمه کتاب می نویسد:.(در این کتاب، آیاتی که در روایات معصومین(ع) به مهدی(عج) تفسیر شده اند، آورده شده و روایات مربوط به دیگر ائمه(ع) را در تفسیر برهان باید جست.).روایات مورد استناد در تفسیر و تأویل آیات قرآن، از مصادر آنها نقل شده است.محقق محترم، افزون بر آیاتی که مؤلف گرد آوری کرده، با جست و جوی بسیار، به دوازده آیه از قرآن دست یافته که به گونه ای به امام عصر (عج) ارتباط دارند و آنها را به صورت استدراک در پایان کتاب، تحت عنوان: (مستدرک المحجه) آورده است.وی، با تلاش فراوان و درخور تحسین، برای تصحیح کتاب به نسخه خطی موجود در کتابخانه آیت اللّه مرعشی، که به خط خوانا در زمان مؤلف و از روی نوشته او، نسخه برداری شده، تکیه کرده و کتاب را، اصلاح کرده است.از جمله کارهای ارزشمندمحقق، تطبیق احادیث، با مصادر اصلی آن و نمایاندن موارد اختلاف، از نظر زیادی و نقص است.برخی روایات، که سند مشخصی نداشته اند با جست و جو و تحقیق در منابع گوناگون، از مصادر دیگری آدرس داده است.

ینابیع الموده

نوشته: الحافظ سلیمان بن ابراهیم بن القندوزی الحنفی.تصحیح و تدقیق: دارالکتب العراقیه.ناشر: بصیرتی، قم.شمار صفحه ها: ۵۲۷.قندوزی، در سال ۱۲۲۰ ه. ق. دیده به جهان گشوده در بلخ، به فراگیری دانش پرداخت.برای ادامه تحصیل، به بخارا رفت. سپس به هند و افغانستان رفت و با بزرگان طریقت، همراه گشت و در سیر و سلوک و تفقه در دین، به درجات عالی نائل آمد، آن گاه، به قندوز بازگشت. مدت زمانی در آن جا اقامت گزید و به نشر دانش و هدایت و ارشاد خلق همّت گماشت. از آن جا که شوق زیستن در جوار بیت اللّه الحرام را در سر داشت، در سال ۱۲۶۹ ه. ق روانه بیت اللّه شد. به قونیه که رسید، سه سال و شش ماه، در آن جا ماند. کتابهای شیخ محی الدین بن عربی حاتمی را از روی نسخه دست نوشته وی، یادداشت کرد. تا این که از سوی سلطان وقت، به مسند مشیخه تکیه شیخ مراد بخاری مأمور شد و در آن جا به ارشاد مردم و نشر علم حدیث و تفسیر پرداخت و در سال ۱۲۹۴ه. ق. در قسطنطنیه دیده از جهان فرو بست [۴۰] .از جمله آثاری که از وی به جای مانده، کتاب: ینابیع الموده است.این اثر، بار اول و بار دوّم، در سال ۱۳۰۲ه.ق در استنابول، پس از گذشت هشت سال از فوت مؤلف، از سوی مهدی ملک التجار، در ۵۲۷ صفحه، به چاپ رسیده است.بار سوّم، در مشهد، به سال ۱۳۰۸ ه. ق. در دو جزء، در ۴۵۵صفحه، به گونه سنگی، به تصحیح محمد شفیع اعتماد الدوله.بار چهارم، در بمبئ، به سال ۱۳۱۱ ه. ق. به اهتمام شیخ علی محلاتی، در ۴۴۸ صفحه، به گونه سنگی. در پایان این چاپ، ترجمه مؤلف آمده است.بار پنجم، در تهران، به سال ۱۳۱۲ ه. ق. با مفاتیح المحجهٔ، در ۶۱۴ صفحه. بار ششم، در بیروت، در سه جزء.بار هفتم، در نجف اشرف، به سال ۱۳۸۴ ه. ق. با تصحیح، چاپخانه حیدریه.آنچه در دست داریم، چاپ هشتم کتاب است.مؤلف در این کتاب، فضائل پیامبر(ص) و اهل بیت(ع) را با استناد به کتابهای مورد اعتماد، مانند: صحاح ستّ و... در یک مقدمه و صدباب، گرد می آورد.از باب هفتاد و یک به بعد، مباحثی در باره غیبت امام زمان (عج)، با استفاده از کتابهای گوناگون مطرح می کند: از جمله:.آیاتی که براساس روایات اهل بیت، به حضرت مهدی (عج) تفسیر شده، از کتاب: المحجهٔ فیما نزل فی القائم الحجهٔ نقل می کند.روایاتی که بیانگر نشانه ها و شرطهای برپایی رستاخیزند، از جواهر العقدین می آورد.درباره ویژگیهای حضرت مهدی(عج) و این که او از اهل بیت است و فرزند زهرا(س) روایاتی از کتابهای اهل سنت مانند: کنوز الدقائق، مسامرهٔ الاخیار، سنن ترمزی، مناقب لابن المغازلی الشافعی واسعاف الراغبین درباره حضرت مهدی(عج) نقل کرده است.سخنان حضرت امیر(ع) را درباره شأن و منزلت مهدی(عج) از نهج البلاغه می آورد.از پیامبر(ص) و ائمه(ع) درباره گرفتاریهای اهل بیت، تا پیش از ظهور، روایاتی را می آورد.روایات بیانگر نام و شمار ائمه(ع) ظهور حضرت، دجّال و حدیث: (بعدی اثنا عشر خلیفه) را

از کتاب فرائد السمطین، یادآور می شود.زمان ولادت حضرت، کرامات حضرت، ویژگیهای، آنان که توفیق دیدار او را یافته اند، سخنان اهل اللّه، از اصحاب کشف و شهود، تفسیر آیه شریفه: (یوم ندعوا کل اناس بامامهم) و... از موضوعاتی است که به آنها می پردازد.یکی از مستشرقان، ینابیع الموده را این گونه معرفی می کند:.(ینابیع المودهٔ وهی شمائل النبی(ص) وآل بیت فیها اقتباسات کثیرهٔ من المصنفات القدیمهٔ ولذا لها فائدهٔ کبری وهی مرغوبهٔ فی بلاد عجم...). [۴۱] .ینابیع الموده، سیره و سیرت پیامبر(ص) و اهل بیت را در بر دارد و در آن از کتابهای زیادی از علمای پیشین استفاده شده و دارای فوائد بزرگ و بسیاری است و در بلاد و سرزمین غیر عرب رواج دارد.این اثر، نه تنها در مناطق شیعه نشین مورد توجه بوده و هست، بلکه در دیگر شهرهای اسلامی نیز، از ارزش و اهمیت شایانی برخوردار است.

نور الابصار

نوشته: سید مؤمن بن حسن بن مؤمن الشبلنجی.ناشر: دارالکتب العلمیه، بیروت.شماره صفحه ها: ۲۴۸.وی، در قریه شبلبخ از قرای مصر پرورش یافت و در ده سالگی تمام قرآن را حفظ کرد و وارد دانشگاه الازهر مصر شد و نزد دانشمندان بزرگی چون: شیخ محمد خضری، میاطی، شیخ محمد الاشمونی، شیخ محمد الانبابی، شیخ ابراهیم شرقاوی شیخ محمد مرصفی، کسب دانش کرد و در علوم و فنون گوناگون، بویژه علم حدیث، ادب و تاریخ به درجات عالی نائل آمد و آثار ارزشمندی، عرضه داشت از جمله نوشته های وی، کتاب: نورالابصار فی مناقب آل بیت النبی المختار است [۴۲] .بخشی از این اثر، اختصاص به حضرت مهدی دارد که تحت عنوان: (فصل فی ذکر مناقب محمدبن الحسن الخالص...) آمده است. ذیل این فصل، به بحث درباره: ولادت، کنیه، القاب، اوصاف و نایبان حضرت، چگونگی غیبت، سال غیبت، طول عمر، زمان و مکانی که حضرت غائب شده، حیات وی پس از غیبت، محال نبودن غیبت طولانی و... می پردازد.آن گاه، دیدگاه کسانی را که بر این باروند: مهدی منتظر، محمدبن حنفیه است و باز خواهد گشت و هم اکنون در جبل رضوی، اطراف مدینه می زید، به شدت رد می کند و می نویسد:.(وهذه کلها اقوال فاسدهٔ... فان محمد بن حنفیه رضی اللّه عنه توفی بالمدینهٔ المنورهٔ وقیل بالطائف.) [۴۳] .این گفتارها تمام فاسد است... محمد بن حنفیه، در مدینه منوره و برخی گفته اند در طایف وفات کرده است.سپس تحت عنوان: (تتمهٔ) سخن را درباره اخبار مهدی(عج) پی می گیرد ابتدا اشاره دارد به اختلاف بین علماء، درباره این که آیا حضرت مهدی(عج)، از اولاد امام حسن است یا امام حسین(ع) و نظر می دهد که حضرت مهدی، از اولاد امام حسین(ع) است و دیدگاه صاحب (یواقبت الجواهر) را برای تایید نظر خود، می آورد:.(... المهدی من ولد الامام الحسن العسکری بن الحسین ومولده النصف من شعبان...). [۴۴] .آن گاه به موضوعات زیر می پردازد.ویژگیهای ظاهری امام: قد و قامت، رنگ، سیما و...زمان و مکان ظهور.چگونگی قیام.سرزمین کشته شدن سفیانی.چگونگی برخورد با مردم.و...

الاذاعهٔ لما کان ومایکون بین یدی الساعهٔ

نوشته: سید محمد صدیق حسن.ناشر: مؤسسهٔ سعودی مصر.شماره صفحه ها:.مؤلف، در قنوج هند، چشم به هستی گشود، در دهلی به کسب دانش پرداخت، سپس برای امرار معاش، به (بهوبال) سفر کرد و با تلاش و پشتکار، ثروت فراوان، به دست آورد و با ملکه (بهوبال)، ازدواج کرد.با حضور در صحنه افکار جدید و اصلاح طلبانه و در شمار شخصیتهای دوره نوین نهضت اسلامی قرار گرفت. از وی آثار ارزشمندی در علوم و معارف اسلامی به زبانهای: عربی، فارسی و هندی به یادگار مانده است [۴۵] .از جمله کتاب: (الاذاعهٔ لما کان ومایکون بین یدی الساعهٔ).این اثر، همان گونه که از نامش پیدا است، ملاحم و فتن پیش از قیامت را در بر دارد. نویسنده، ابتداء احادیثی که در باب حضرت مهدی و مسأله غیبت در منابع روایی چون: سنن، معاجم، مسانید و... آمده و از

آنها استفاده تواتر می شود، گرد می آورد.پس از اثبات تواتر احادیث، به شبهات و خرده گیریهایی که از سوی ابن خلدون و...در مورد احتجاج به احادیث حضرت مهدی شده می پردازد و به ابن خلدون که می نویسد:.(احادیث مربوط به غیبت مهدی، برخی با برخ دیگر معارض است و راویان بعضی احادیث، چون حافظه و ضبط قوی نداشته اند، مورد طعن و جرح قرار گرفته اند. تنها به روایاتی که از سوی محققان از محدثان رسیده، می شود عمل کرد.).پاسخ می دهد:.اولاً، در کتابهای صحیح نیز، راویان مورد طعن و جرح وجود دارد. افزون بر این، احادیث مربوط به مهدی را محدثان مورد اعتمادی، چون: ترمذی، ابی داود، ابن ماجه، حاکم، طبرانی و ابی یعلی الموصلی به اسناد جماعتی از صحابه نقل کرده اند.ثانیاً، احادیث مربوط به مهدی، برخی صحیح و بعضی حسن و ضعیف هستند. از آن جا که برخی احادیث، به برخ دیگر یاری می رسانند و به شواهدی نیز، تقویت می شوند، می شود بر آنها اعتماد کرد.ثالثاً، مسأله امام زمان(عج) و ظهور وی، مشهور بین همه مسلمانان و اهل اسلام است و در طول عصرها و قرنها، زبان به زبان منتقل شده و همه بر آن بوده و هستند که ناچار در آخر الزمان، فردی از اهل بیت پیامبر(ص) ظهور می کند و دین را تایید و عدل را ظاهر می سازد و مسلمانان از وی پیروی می کنند و بر بلاد اسلامی مسلط می شود. این شخص مهدی نامیده می شود.آن گاه می نویسد: خروج دجال و فرود آمدن عیسی و وقایع پس از آن، از نشانه های رستاخیزند و روایات صحیح و در حدّ تواتر، بر آنها دلالت می کنند و جایی برای انکار آنها نیست و برای تأیید دیدگاه خود، سخن شوکانی را گواه می آورد:.(قال: والاحادیث الوارده فی المهدی التی امکن الوقوف علیها منها خمسون حدیثاً فیها الصحیح والحسن والضعیف المنجبر وهی متواترهٔ بلا شک ولاشبههٔ، بل یصدق وصف التواتر علی ما هودونها علی جمیع الاصلاحات المحررهٔ فی الاصول وامّا الآثار عن الصحابهٔ المصرحهٔ بالمهدی فهی کثیرهٔ ایضاً...). [۴۶] .احادیثی که درباره حضرت مهدی(عج) رسیده و امکان دسترسی به آنها وجود دارد، از جمله پنجاه حدیث است که در بین آنها، صحیح، حسن، ضعیف و منجبر وجود دارد و اینها متواترند، بدون شک و شبهه، بلکه کمتر از اینها بنا بر همه اصطلاحاتی که در اصول بدان اشاره شده، تواتر صدق می کند. امّا آثار صحابه که در آنها تصریح به مهدی شده نیز، زیاد است.در این جا اشاره ای دارد به کتاب سید علامه بدرالملهٔ المنیر محمدبن اسماعیل الیمانی و روایاتی که وی گرد آوری کرده درباره: ظهور مهدی از آل محمد در آخر الزمان، مشخص نبودن زمان ظهور و اشاره به روایتی که می گوید: (پیش از ظهور مهدی دجّال خروج می کند).آن گاه، احادیث رسیده درباره حضرت مهدی را این گونه دسته بندی می کند:.۱. درباره اسم، نسب، مولد، بیعت کنندگان، هجرت کنندگان باوی، سیره و صفات وی.۲. برشمارندگان ویژگیها حضرت و نشانه های ظهور.۳. درباره فتنه ها و حادثه هایی که پیش از ظهور پدید می آید.۴. ملاحمی که در زمان حضور حضرت، واقع می شوند و نشانه نزدیکی رستاخیزند.نویسنده در ذیل هر حدیثی که می آورد، نکاتی را درباره حدیث و راویان آن، یادآوری می شود. از باب نمونه، در ذیل روایت طلحهٔ بن عبداللّه می نویسد:.اخرجه الطبرانی فی الأوسط وفیه مثنی بن الصباح وهومتروک وضعیف جداً ووثقه ابن معین فی روایهٔ وضعّفه ایضاً ولیس فی الحدیث تصریح بذکر المهدی...). [۴۷] .طبرانی در الاوسط، روایت را آورده است. در سند روایت، مثنی بن الصباح، که کنار گذاشته شده و جداًضعیف شمرده شده، وجود دارد. در روایتی، ابن معین، او را توثیق کرده و ضعیف نیز دانسته است. در حدیث، تصریح به نام مهدی نشده است.به دیدگاههای متصوفه و شیخیه اشاره می کند و ابراز می دارد:.(آنان دیدگاه درستی نسبت به مسأله مهدی ندارند و مبنای سخنان خود را از اصول واهی گرفته اند.).می نویسد:.(ما، در اعتقادات و دیدگاههای مذهبی خویش، جز به قرآن و احادیث تمسک نمی جوییم و دین را جز از این دو راه اثبات نمی کنیم.).در مورد ردّ کسانی که استدلال به این روایات را درباره مهدی، نادرست می پندارد، بویژه ابن خلدون، افزون بر آنچه یادآور شده می نویسد:.(این احادیث، کمتر از احادیثی که در باب احکام شرعی مورد استناد قرار می گیرند، نیست و معمول است که فقها، به اینگونه روایات استدلال می کنند و آنچه راجع به جرح و تعدیل راویان گفته شده، در سایر سندهای روایات نیز، وجود دارد.بنابراین، مسأله مهدی جای شک و شبهه ندارد و با وجود دلیلهای بسیار، انکار آن ایستادگی در برابر نصوص مستفیضه ای

است که به حد تواتر نیز می رسد.).سپس استناد می کند به دیدگاه شیخ علامه محمد بن احمد السفارینی حنبلی که مجموع احادیث را موجب علم قطعی دانسته و ایمان به خروج حضرت را واجب شمرده است.(...ما یفید مجموعهٔ العلم القطعی فالایمان بخروج المهدی واجب کما هو مقرر عند اهل العلم ومدون فی عقائد أهل سنهٔ والجماعهٔ.) [۴۸] .مجموع احادیث، مفید علم قطعی به وجود قیام مهدی است. از این روی، ایمان به قیام مهدی، واجب است همان گونه که نزد اهل دانش ثابت شده و در عقاید اهل سنت و جماعت تدوین شده است.سخن آخر را به حوادثی که پیش از خروج حضرت مهدی، رخ خواهد داد و نشانه ظهور و... اختصاص می دهد.

نجم الثاقب فی احوال الامام الغائب

نوشته: میرزا حسین نوری طبرسی.ناشر: جعفری، مشهد.شماره صفحه ها: ۵۸۷.محدث نوری، در یکی از قرای نور، در سال ۱۲۵۴ ه. ق. دیده به جهان گشود. در تهران از محضر شیخ عبدالرحیم بروجردی، مایه علمی گرفت و در سال ۱۲۷۸ ه. ق. برای کسب دانش بیشتر، به عراق هجرت کرد و از خرمن پرفیض شیخ عبدالحسین تهرانی، شیخ اعظم انصاری بهره جست، سپس به هنگام مهاجرت میرزا حسن شیرازی به سامرا، باوی مهاجرت کرد. چند سال در سامراء بود و آن گاه به نجف اشرف، بازگشت و در آن جا، اقامت گزید و در همان جا، به سال ۱۳۲۰ ه. ق دیده از جهان فرو بست. وی آثار بسیار دارد. [۴۹] از جمله: نجم الثاقب فی احوال الامام الغائب(عج)، به زبان فارسی.شیخ عباس قمی، درباره شخصیت علمی وی می نویسد:.(... اما علمه فاحسن فنه الحدیث ومعرفهٔ الرجال والاحاطهٔ بالاقوال والاطلاع بدقایق الآیات ونکات الأخبار بحیث یتحیر العقول عن کیفیته استخراجه جواهر الاخبار عن کنوزها وترجع الابصار حاسرهٔ عن ادراک طریقته فی استنباط اشاراتها ورموزها. [۵۰] .اما آگاهی وی به فن حدیث، رجال، احاطه به دیدگاههای دیگران، شناخت دقایق آیات و نکات روایات، به گونه ای بوده که خردها از چگونگی برداشت او از گنجینه های اخبار در شگفتی فرو رفته و نسبت به درک، فهم و شیوه استنباط و کشف اشارت و رموز به دیده حیرت می نگریسته اند.این اثر، مزیّن است به تقریظ مرحوم میرزای شیرازی بزرگ.درباره انگیزه خود از تألیف این اثر می نویسد:.(در سال ۱۳۰۳ ه. ق. در خدمت میرزای بزرگ بودم.میرزا فرمود: خوب است، کتابی مستقل درباره حضرت مهدی(عج) به زبان فارسی نگاشته شود. و شما شایستگی انجام این مهم رادارید.عرض کردم: مقدمات امر فراهم نیست، ولی از آن جا که در سال گذشته، رساله ای درباره کسانی که در غیبت کبری، به زیارت حضرت مهدی(عج) مشرف شده اند، تحت عنوان: جنهٔ المأوی نگاشته ام، اگر مصلحت باشد، همان رساله را، با افزودن مطالبی بر آن ترجمه کنم.پیشنهاد پذیرفته شد. لکن میرزا فرمود: شمه ای از حالات حضرت مهدی، هر چند به اختصار بر آن افزوده شود. حسب الامر مطاع میرزا، به انجام این اثر اقدام شد و در نهایت یأس با استمداد از عسکریین، بحمداللّه در اندک زمانی این خدمت به انجام رسید.).کتاب حاضر در دوازده باب، به شرح زیر تنظیم شده است:.باب اول، چگونگی ولادت، شمه ای از احوال شخصی حکیمه خاتون.باب دوّم و سوّم، اسامی، القاب و کنیه ها، شمایل و توجهات الهی به حضرت.باب چهارم، اختلاف مسلمانان نسبت به امر غیبت، پس از اتفاق بر درستی صدور اخباری که از پیامبر(ص) بر آمدن حضرت مهدی رسیده، کتابهایی که عالمان اهل سنت، در باب حضرت مهدی موعود، تألیف کرده اند، مطالب مورد اختلاف: نسب، اسم پدر تشخیص و تعیین آن حضرت و دیدگاههای علمای فرق اسلامی در مورد هر یک از مباحث فوق و نقد و بررسی هر یک و ارائه دیدگاه صواب.باب پنجم و ششم: بحث و استدلال درباره این که حضرت مهدی موعود، فرزند امام حسن عسکری(ع) است.باب هفتم و هشتم: سخن درباره کسانی است که در عصر غیبت کبری، به محضر حضرت، شرفیاب شده اند، یا بر معجزات حضرت آگاهی یافته اند و جمع بینِ روایاتی که می فرماید:.(مدعی دیدار با حضرت را باید دروغگو خواند) و داستانهایی که بیانگر دیدار بزرگان و اولیاء با حضرت هستند و...).باب نهم، درباره این که برای هر حاجت، به امامی خاص باید توسل جست و اثبات این نکته که یکی از مناصب خاصه امام

زمان (عج) پناه دل سوختگان است.باب دهم، در بیان گوشه ای از تکالیف و آداب مسلمانان، نسبت به آن جناب.باب یازدهم، روزهای ویژه آن حضرت و تکلیف پیروان حضرت در آن روزها.ناگفته نماند، مطالب سست، بی اساس و بی پایه در کتابهایی که درباره حضرت مهدی نگاشته شده بسیار است، باید با دقت به آنها نگریست و هر مطلبی را از آنها بی درنگ و بی مطالعه همه جانبه و بدون مراجعه به اهل فن، نپذیرفت.از جمله نوشته هایی که مطالب واهی، بی پایه و به دور از خرد بسیار دارند، نوشته های محدث نوری است که باید اهل نظر و محققان و نویسندگان تیز نگر، واهی بودن اینها رابه همه شیفتگان مهدی و اهل مطالعه بنمایانند.

اعیان الشیعه (ج ۴)

نوشته: محسن امین.ناشر: دارالتعارف للمطبوعات، بیروت.سید محسن امین عاملی، در سال ۱۲۸۳ ه.ق. در قریه شقره جبل عامل، متولد شد و علوم مقدماتی را در همان جا به پایان رساند و برای تحصیل علوم عالی به عراق هجرت کرد و در نجف اشرف، رحل اقامت افکند و از محضر بزرگان آن حوزه بهره برد و به مقام عالی اجتهاد نائل آمد، سپس به دمشق رفت و در آن جا اقامت گزید و مرجع شیعیان شد.وی، آثار بسیار دارد، از جمله آنها، اثر ارزشمند اعیان الشیعه است [۵۱] .مؤلف بزرگوار، در این اثر با عظمت که در حقیقت، دائرهٔ المعارف پیشوایان دین، رجال علم و ادب و فرهنگ است، در مورد حضرت مهدی(عج) سنگ تمام گذاشته و بیش از ۱۵۰ صفحه از کتاب را به آن حضرت اختصاص داده است.شیوه بیان مطالب، بیشتر بر مبنای نقل اخبار و اقوال بزرگان و دانشمندان است. در هر موضوع، پیش از ورود در اصل بحث، مقدمه ای می نگارد، سپس به مطالب اصلی می پردازد. درباره حضرت مهدی(عج) موضوعات زیر را به بحث گذارده:.زمان ولادت، ویژگیهای شخصی، پوشش، غیبت و سفراء، امامت حضرت، وجود حضرت در شهرها، ولی غایب از دیدگان، اخباری که از طریق اهل سنت درباره ظهور حضرت رسیده، برخی مطالبی که شیعیان در اثبات امامت، غیبت و... از قرآن احادیث پیامبر(ص) فاطمه(ع) و سایر ائمه(ع) بدانها تمسک می جویند، غیبتهای انبیاء: صالح، ابراهیم، یوسف، موسی، اوصیاء و حجج پس از موسی تا زمان مسیح، معجزات حضرت و نشانه های اثبات آن طرح یازده شبهه در مورد مهدی(عج) و پاسخ آن با دلیلها و برهانهای عقلی و نقلی، یادآوری نام دانشمندان و علمای اهل سنت که در وجود حضرت مهدی، با شیعه هم عقیده اند، بحث درباره نشانه های ظهور با استفاده از منابع گوناگون و شمارش ۶۹ نشانه، سال، روز و مکان ظهور حضرت، آنچه پس از ظهور توسط حضرت مهدی انجام می پذیرد، محل اقامت مدت حکومت سیره و سیمای وی به هنگام قیام و طریقه اجراء احکام، نشانه هایی که در آن عصر، خداوند ظاهر می سازد، شمار یاران مهدی، نام شهرها و چگونگی گرد آمدن آنان و...

المهدی

نوشته: سید صدر الدین صدر.ناشر: دارالزهراء، بیروت.شمار ه صفحه ها: ۲۵۵.سید صدر الدین صدر، از زعمای شیعه است. وی، در سال ۱۲۹۹ ه. ق. در کاظمین، دیده به جهان گشود و در مهد تربیت پدر بالید و تحصیلات ابتدایی و سطوح را در سامراء و کربلا، نزد اساتید بزرگی، چون: شیخ حسن کربلایی، آقا ضیاء الدین عراقی و... فرا گرفت. در سال ۱۳۲۹ ه. ق. به سفارش پدر، به نجف اشرف هجرت کرد و در آن جا، مدتها از محضر درس آخوند خراسانی و میرزای نائینی بهره برد.در سال ۱۳۴۹ ه. ق. به مشهد مشرف شد و در آن جا اقامت گزید و به تدریس و رسیدگی به امور مردم و... پرداخت.پس از مدتی، به درخواست، مؤسس حوزه علمیه قم، شیخ عبدالکریم حائری، به قم مشرف شد و در حوزه علمیه قم، جایگاه رفیعی یافت.ایشان آثار فراوانی دارد. [۵۲] از جمله آنها کتاب ارزشمند المهدی است.مؤلف، به منابع اصلی حدیث و تاریخ که معروف به وثاقت و مورد اطمینان و اعتمادند،

تکیه دارد و بحث دقیق و عمیقی را پی می گیرد و به بسیاری از شبهات پاسخ می گوید.کتاب، در یک مقدمه و هشت فصل و خاتمه، تنظیم شده است.وی درباره انگیزه تألیف کتاب می نگارد:.(در مجلس دوستانه ای، از مهدی منتظر(عج) و آنچه شیعه امامیه اثناعشریه، در این باب، بدان معتقدند، سخن به میان آمد.برخی از حاضران در مجلس، اظهار داشتند، برادران اهل سنت، در این موضوع، چه عقیده ای دارند. آیا از طریق آنان، احادیثی که موافق احادیث شیعه باشد، وارد شده و دانشمندان آنان، نوشته ای دارند، یا خیر.در پاسخ گفتم: از طریق اهل سنت، احادیث مستفیضه، بلکه متواتره وارد شده و علمای آنان در این باب تألیفات زیادی دارند. البته بعضی مناقشات و استبعاداتی نیز دارند که از گذشتگان خود گرفته اند و میان آنان، رواج یافته و به تألیفات آنان، با اختلاف در تعبیر، سرایت کرده است.بعضی از حاضران در مجلس گفتند: برای شما امکان دارد در این موضوع کتابی بنویسید گفتم: پرداختن به این مسأله، سبب جریحه دار شدن عواطف می شود و این را نمی پسندم، بویژه مثل این زمان که ما، نیاز شدید به وحدت کلمه داریم. گفتند: بحث علمی، با حفظ آداب مناظره و خارج نشدن از آداب و اخلاق اسلامی، اشکال ندارد.از این روی پذیرفتم در این باب، کتابی بنگارم.آن گاه پس از مطالعه کتابهایی که در دسترس بود، احادیث مربوط به موضوع را ذیل عنوان مناسب، گردآوری کردم. اگر حدیثی، بر چند عنوان دلالت داشت، آن را زیر هر یک از عناوین، آوردم.در نقل روایات، بر کتابهایی که در چاپخانه های اهل سنت به طبع رسیده بود، یا آثار مخطوطی که اعتبار آنها مسلّم بود، اکتفا کردیم و جز اندکی از کتابهای چاپ شده در ایران، نقل نکردم. عنایت داشتم، مطالبی را گرد آورم که از کتابهای اهل سنت و مورد اعتماد آنان باشد. از علمای شیعه و منابع شیعی که احادیث نبوی را از طریق اهل سنت نقل کرده اند، حدیث نقل نکردم، مگر مقداری از کتاب: الدر الموسویه فی شرح العقاید الجعفریه، تألیف حسن صدر کاظمی، به خاطر ادای بعض حقوق و تأیید مطالب.).در پایان مقدمه می نویسد:.(خدا را شاهد می گیرم، من، به دیده انصاف به احادیث و سخنان سلف صالح نگریستم و بر آن رویه مشی کردم که اعتقاد خود را با دلیل منطبق سازم، نه این که دلیل را بر اعتقاد منطبق سازم.).تحت عنوان نظرهٔ اجمالیه، به کتابهایی که بزرگان اهل سنت، درباره مهدی(عج) نگاشته اند، اشاره می کند و مستفیض و متواتر بودن روایات پیامبر(ص) درباره حضرت مهدی از دیدگاه اهل سنت می نمایاند:.(... قال ابن حجر فی (الصواعق) قال ابوالحسین الابری قد تواترت الاخبار واستفاضت بکثرهٔ رواتها عن المصطفی(ع) بخروج المهدی وانه من اهل البیت. [۵۳] .ابن حجر، در الصواعق، از ابوالحسین الابری نقل می کند: روایات متواتر و مستفیض در بسیاری راویان از پیامبر(ص) بر ظهور مهدی(عج) و این که از اهل بیت است، رسیده.(... قال الشبلنجی فی (نوالابصار) تواتر الاخبار عن النبی(ص) ان المهدی من اهل بیت وانه یملاء الارض عدلاً.) [۵۴] .شبلنجی در نور الابصار، گفته است: اخبار نقل شده از پیامبر(ص)، مبنی بر این که مهدی، از اهل بیت و زمین را پر از عدل می کند، متواتر است.آن گاه، سخنان دیگری که بر تواتر و استفاضه اخبار مهدی(عج) دلالت دارد، می آورد و می نویسد: اگر از سخنان صریح این گواهان چشم بپوشیم و به احادیث از حیث سند و دلالت نظر افکنیم، روایات، سه دسته اند:.۱. روایات صحیح از نظر سند و بی اشکال از نظر دلالت. ائمه حدیث و بزرگان حفّاظ بر صحت و حسن بودن آنها تصریح کرده اند. در وجوب عمل و اخذ این دسته از روایات، تردیدی نیست.۲. روایاتی که از نظر سند، صحیح نیستند، ولی دلالت آنها روشن است و قواعد مقرر در علم رجال، این دسته از روایات را، از آن جهت که به واسطه دسته اول جبران می شوند و اجماع بر مضمون آنهاست، معتبر می شمارند.۳. روایات صحیح و ضعیفی هستند که مخالف عموم احادیث متواتر و مستفیضه اند که اگر تأویل آنها، ممکن نباشد، طرح و اعراض از آنها لازم است. مثل روایاتی که دلالت می کنند که اسم مهدی، احمد است و اسم پدرش، عبداللّه. یا این که از اولاد ابی محمد الحسن زکی است. مطالب هشت فصل کتاب، بدین شرح است:.فصل اوّل، درباره بشارتهایی که بر ظهور مهدی(عج) در کتاب خدا، سنت پیامبر(ص)، سخنان علی(ع) و بزرگان و اعلام، در قالب نظم، یا نثر وارد شده است.فصل دوّم، مهدی منتظر عرب و از امت پیامبر(ص) است و بیت شریف و خانواده وی، مشخص بوده و شواهد بسیاری بر این، دلالت دارند.فصل سوّم: ویژگیهای ظاهری و باطنی، ملکات فاضله، دانش، قضاوت، بیعت،

حکومت، اصلاحات و...فصل چهارم، مقام و منزلت حضرت نزد خداوند و...فصل پنجم، ولادت، تعیین اسم، لقب، کنیه، نام پدر، مادر، طول عمر شریف و...فصل ششم، چگونگی غیبت، محل غیبت، علت غیبت، چگونگی بهره مندی مردم از حضرت در زمان غیبت و...فصل هفتم، نشانه های آسمانی و زمینی ظهور، جوّ عمومی جهان، خروج سفیانی و...فصل هشتم، فضیلت انتظار فرج، نهی از تعیین زمان ظهور، محل ظهور، بیعت، شمار یاران و...

کتاب الغیبهٔ

نوشته: محمد ابراهیم نعمانی.از بزرگان قرن چهارم، این اثر شامل ۲۶ فصل؛ درباره امامت و حمایت ائمه(ع)، علائم ظهور، مدعیان امامت، زمین بدون حجت نیست، صبر و انتظار فرج و....در پایان کتاب، فهرستی ارائه شده از کتابهایی که نویسنده محترم، از آنها نقل روایت کرده است.

پاورقی

[۱] (معانی الاخبار)، صدوق تصحیح علی اکبر غفاری:۱۸، مقدمه، دارالمعرفه للطباعهٔ والنشر، بیروت.

[۲] (همان مدرک) :۱۸، ۱۹، ۲۰، ۲۱، ۲۲، ۲۳، ۲۴، ۲۵.

[۳] (وسائل الشیعه)، شیخ حر عاملی، ج ۲۰، ۳۶، اسلامیه، تهران.

[۴] (فهرست)، شیخ طوسی :۱۵۶، شریف رضی، قم؛ (معانی الاخبار):۹، مقدمه.

[۵] (اکمال الدین وتمام النعمهٔ)، شیخ صدوق، مقدمه، انتشارات اسلامی، وابسته به جامعه مدرسین، قم.

[۶] (همان مدرک)، ج ۱:۸۷.

[۷] (رجال)، نجاشی، تصحیح سید موسی شبیری زنجانی:۴۰۲، انتشارات اسلامی.

[۸] (اعیان الشیعه)، محسن امین، ج۹:۴۲۱، دارالتعارف للمطبوعات، بیروت؛ (ریحانهٔ الادب) میرزا محمّد علی مُدرّس، ج۵ - :۳۶۱، ۳۶۵، خیام.

[۹] (تنقیح المقال)، شیخ عبداللّه مامقانی، ج۳:۱۸، مرتضوی، نجف اشرف؛ (فوائد الرجالیه)، سید بحرالعلوم، :۳:۳۱۳، ادب، نجف اشرف.]

[۱۰] (اعیان الشیعه)، ج۹:۴۲۲.

[۱۱] (رجال نجاشی) :۴۰۳؛ الفوائد الرجالیه)، سید محمد مهدی بحرالعلوم، ج۳:۳۲۱.

[۱۲] (رجال نجاشی) :۴۰۳؛ الفوائد الرجالیه)، سید محمد مهدی بحرالعلوم، ج۳:۳۲۱.

[۱۳] (رسالهٔ ثانیهٔ فی الغیبهٔ)، شیخ مفید:۱۶.

[۱۴] (مروج الذهب)، مسعودی، ج ۱:۲۷۷، دارالمعرفه، بیروت.

[۱۵] (اعیان الشیعه)، ج ۴۱:۱۰۵.

[۱۶] (شذرات الذهب)، ابن العماد الحنبلی، ج۲:۳۷۱، داراحیاء التراث العربی، بیروت؛ (لسان المیزان) ج۲:۲۲۵، موسسه الاعلمی للمطبوعات بیروت. (فوائد الرضویهٔ) شیخ عباس قمی:۲۷۷.

[۱۷] (روضات الجنات)؛ خوانساری، ۴:۲۸۲، اسماعیلیان، قم.

[۱۸] (الذریعهٔ)، آقا بزرگ تهرانی، ج۱۸:۸۶، شماره ۸۰۶، دارالأضواء، بیروت (رجال نجاشی)، ج ۲:۱۰۰، دارالأضواء، بیروت؛ (تنقیح المقال)، مامقانی، ج ۲:۳۰۷.

[۱۹] (کفایهٔ الاثر) :۷، بیدار.

[۲۰] (کفایهٔ الاثر) :۷، بیدار.

[۲۱] (فوائد الرضویهٔ)، محدث قمی:۲۸۵.

[۲۲] (الذریعهٔ)، ج۲:۱۲۳.

[۲۳] (المقنع)، سید مرتضی علم الهدی، :۲۰۰.

[۲۴] (فوائد الرضویهٔ) محدث قمی:۵۷۱.

[۲۵] (فوائد الرضویهٔ) محدث قمی:۵۷۱.

[۲۶] (الغیبهٔ)، شیخ طوسی، مقدمه، مؤسسه معارف اسلامی، قم؛ (ریحانهٔ الادب)، ج۳:۳۲۵. (روضات الجنات)، ج۶:۲۱۶.

[۲۷] (زندگانی شیخ طوسی)، آقا بزرگ تهرانی؛ (الغیبهٔ) شیخ طوسی، مقدمه.

[۲۸] (روضـات الجنات)، خوانساری. ج۵:۳۵۷؛ (امل الآمل)، حر عاملی، تحقیق سـید احمد حسـینی، ج۲:۲۱۶، دارالکتاب الاسلامی؛ (معجم المؤلفین)، عمر رضاکحاله، ج۸:۶۶، داراحیاء التراث العربی؛ (اعیان الشیعه)، ج۸:۳۹۹.

[۲۹] (مفاخر اسلام)، علی دوانی، ج۳:۴۱۰؛ (تاریخ بیهق)، ۲۴۳ - ۲۴۲، ابن فندق.

[۳۰] (روضات الجنات)، ج۵:۳۵۷.

[۳۱] (الجامع لاحکام القرآن) قرطبی، ج۱، مقدمه، داراحیاء التراث العربی، بیروت.

[۳۲] (الاعلام)، زرکلی، ج۵:۳۲۲، دارالعلم للملایین؛ (معجم المؤلفین) ج۸:۲۳۹.

[۳۳] (الحوادث الجامعه):۳۴۱؛ مجله (مشکواهٔ)، شماره ۴۷:۲۷۳.

[۳۴] (امل الآمل)، ج۲:۱۹۵.

[۳۵] (تذکرهٔ الحفّاظ)، ذهبی، ج۴:۱۵۰۵. داراحیاء التراث العربی.

[۳۶] (امل الآمل) حرّ عاملی، ج۲:۲۴۹. (قصص العلماء)، میرزا محمد تنکابنی :۳۳۳. علمیه اسلامیه، تهران.

[۳۷] (ریحانـهٔ الادب)، میرزا محمـد علی مُدرّس ج۱:۲۳۳. (المحجـهٔ فیما نزل فی القائم الحجـهٔ، سـید هاشم بحرانی، تحقیق و تعلیق، محمد منیر میلانی، مقدمه.

[۳۸] (ریحانهٔ الادب)، میرزا محمد علی مُدرّس ج۱:۲۳۳.

[۳۹] (ریحانـهٔ الادب)، میرزا محمـد علی مُدرّس ج۱:۲۳۳. (المحجـهٔ فیما نزل فی القائم الحجـهٔ، سـید هاشم بحرانی، تحقیق و تعلیق، محمد منیر میلانی، مقدمه.

[۴۰] (ینابیع المودهٔ)، سلیمان بن ابراهیم القندوزی، مقدمه، بصیرتی، قم. (الاعلام) زرکلی، ج۳:۱۸۶.

[۴۱] (همان مدرک)؛ ینابیع الموده)، مقدمه.

[۴۲] (معجم المؤلفین)، عمر رضا کحّاله، ج۴:۲۸۸. (نورالابصار)، شبلنجی، مقدمه، دارالکتاب العلمیه، بیروت.

[۴۳] (نورالابصار):۱۶۹.

[۴۴] (همان مدرک):۱۷۰.

[۴۵] (الاعلام)، زرکلی، ج۶:۱۶۷؛ (معجم المؤلفین)، ج۱۰:۹۰.

[۴۶] (موسوعهٔ الامام المهدی)، :۳۹۱، کتابخانه امیرالمؤمنین(ع) اصفهان.

[۴۷] (همان مدرک):۴۰۴.

[۴۸] (همان مدرک):۴۲۴.

[۴۹] (فوائد الرضویه)، شیخ عباس قمی:۱۴۹، ۱۵۰، ۱۵۲.

[۵۰] (همان مدرک):۱۴۹.

[۵۱] (ریحانهٔ الادب)، ج ۱:۱۸۳، (آثار الحجهٔ)، محمد شریف رازی:۷۹، دارالکتاب، قم.

[۵۲] (الذریعهٔ)، آقا بزرگ تهرانی، ج۳:۲۳۲؛ (ریحانهٔ الادب)، ج۳:۴۲۷؛ (آثار الحجهٔ):۲۰۱.

[۵۳] (المهدی)، سید صدرالدین صدر:۱۷، دارالزهراء، بیروت.

[۵۴] (المهدی)، سید صدرالدین صدر:۱۷، دارالزهراء، بیروت.

درباره مرکز تحقیقات رایانه‌ای قائمیه اصفهان

بسم الله الرحمن الرحیم

جاهِدُوا بِأَمْوالِكُمْ وَ أَنْفُسِكُمْ فی سَبیلِ اللَّهِ ذلِكُمْ خَیْرٌ لَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ (سوره توبه آیه ۴۱)

با اموال و جانهای خود، در راه خدا جهاد نمایید؛ این برای شما بهتر است اگر بدانید حضرت رضا (علیه السّلام): خدا رحم نماید بنده‌ای که امر ما را زنده (و برپا) دارد ... علوم و دانشهای ما را یاد گیرد و به مردم یاد دهد، زیرا مردم اگر سخنان نیکوی ما را (بی آنکه چیزی از آن کاسته و یا بر آن بیافزایند) بدانند هر آینه از ما پیروی (و طبق آن عمل) می کنند

بنادر البحار-ترجمه و شرح خلاصه دو جلد بحار الانوار ص ۱۵۹

بنیانگذار مجتمع فرهنگی مذهبی قائمیه اصفهان شهید آیت الله شمس آبادی (ره) یکی از علمای برجسته شهر اصفهان بودند که در دلدادگی به اهلبیت (علیهم السلام) بخصوص حضرت علی بن موسی الرضا (علیه السلام) و امام عصر (عجل الله تعالی فرجه الشریف) شهره بوده و لذا با نظر و درایت خود در سال ۱۳۴۰ هجری شمسی بنیانگذار مرکز و راهی شد که هیچ وقت چراغ آن خاموش نشد و هر روز قوی تر و بهتر راهش را ادامه می دهند.

مرکز تحقیقات قائمیه اصفهان از سال ۱۳۸۵ هجری شمسی تحت اشراف حضرت آیت الله حاج سید حسن امامی (قدس سره الشریف) و با فعالیت خالصانه و شبانه روزی تیمی مرکب از فرهیختگان حوزه و دانشگاه، فعالیت خود را در زمینه های مختلف مذهبی، فرهنگی و علمی آغاز نموده است.

اهداف :دفاع از حریم شیعه و بسط فرهنگ و معارف ناب ثقلین (کتاب الله و اهل البیت علیهم السلام) تقویت انگیزه جوانان و عامه مردم نسبت به بررسی دقیق تر مسائل دینی، جایگزین کردن مطالب سودمند به جای بلوتوث های بی محتوا در تلفن های همراه و رایانه ها ایجاد بستر جامع مطالعاتی بر اساس معارف قرآن کریم و اهل بیت علیهم السّلام با انگیزه نشر معارف، سرویس دهی به محققین و طلاب، گسترش فرهنگ مطالعه و غنی کردن اوقات فراغت علاقمندان به نرم افزار های علوم اسلامی، در دسترس بودن منابع لازم جهت سهولت رفع ابهام و شبهات منتشره در جامعه عدالت اجتماعی: با استفاده از ابزار نو می توان بصورت تصاعدی در نشر و پخش آن همت گمارد و از طرفی عدالت اجتماعی در تزریق امکانات را در سطح کشور و باز از جهتی نشر فرهنگ اسلامی ایرانی را در سطح جهان سرعت بخشید.

از جمله فعالیتهای گسترده مرکز :

الف)چاپ و نشر ده ها عنوان کتاب، جزوه و ماهنامه همراه با برگزاری مسابقه کتابخوانی

ب)تولید صدها نرم افزار تحقیقاتی و کتابخانه ای قابل اجرا در رایانه و گوشی تلفن سهمراه

ج)تولید نمایشگاه های سه بعدی، پانوراما ، انیمیشن ، بازیهای رایانه ای و ... اماکن مذهبی، گردشگری و...

د)ایجاد سایت اینترنتی قائمیه www.ghaemiyeh.com جهت دانلود رایگان نرم افزار های تلفن همراه و چندین سایت مذهبی

دیگر

ه)تولید محصولات نمایشی، سخنرانی و ... جهت نمایش در شبکه های ماهواره ای

و)راه اندازی و پشتیبانی علمی سامانه پاسخ گویی به سوالات شرعی، اخلاقی و اعتقادی (خط ۲۳۵۰۵۲۴)

ز)طراحی سیستم های حسابداری ، رسانه ساز ، موبایل ساز ، سامانه خودکار و دستی بلوتوث، وب کیوسک ، SMS و...

ح)همکاری افتخاری با دهها مرکز حقیقی و حقوقی از جمله بیوت آیات عظام، حوزه های علمیه، دانشگاهها، اماکن مذهبی مانند مسجد جمکران و ...

ط)برگزاری همایش ها، و اجرای طرح مهد، ویژه کودکان و نوجوانان شرکت کننده در جلسه

ی)برگزاری دوره های آموزشی ویژه عموم و دوره های تربیت مربی (حضوری و مجازی) در طول سال

دفتر مرکزی: اصفهان/خ مسجد سید/ حد فاصل خیابان پنج رمضان و چهارراه وفائی / مجتمع فرهنگی مذهبی قائمیه اصفهان

تاریخ تأسیس: ۱۳۸۵ شماره ثبت : ۲۳۷۳ شناسه ملی : ۱۰۸۶۰۱۵۲۰۲۶

وب سایت: www.ghaemiyeh.com ایمیل: Info@ghaemiyeh.com فروشگاه اینترنتی: www.eslamshop.com

تلفن ۲۵-۲۳۵۷۰۲۳- (۰۳۱۱) فکس ۲۳۵۷۰۲۲ (۰۳۱۱) دفتر تهران ۸۸۳۱۸۷۲۲ (۰۲۱) بازرگانی و فروش ۰۹۱۳۲۰۰۰۱۰۹ امور کاربران ۲۳۳۳۰۴۵(۰۳۱۱)

نکته قابل توجه اینکه بودجه این مرکز؛ مردمی ، غیر دولتی و غیر انتفاعی با همت عده ای خیر اندیش اداره و تامین گردیده و لی جوابگوی حجم رو به رشد و وسیع فعالیت مذهبی و علمی حاضر و طرح های توسعه ای فرهنگی نیست، از اینرو این مرکز به فضل و کرم صاحب اصلی این خانه (قائمیه) امید داشته و امیدواریم حضرت بقیه الله الاعظم عجل الله تعالی فرجه الشریف توفیق روزافزونی را شامل همگان بنماید تا در صورت امکان در این امر مهم ما را یاری نمایندانشاالله.

شماره حساب ۶۲۱۰۶۰۹۵۳ ، شماره کارت :۶۲۷۳-۵۳۳۱-۳۰۴۵-۱۹۷۳و شماره حساب شبا : -۰۶۲۱-۰۰۰۰-۰۰۰۰-۰۱۸۰-IR۹۰ ۵۳-۶۰۹۰به نام مرکز تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان نزد بانک تجارت شعبه اصفهان – خیابان مسجد سید

ارزش کار فکری و عقیدتی

الاحتجاج - به سندش، از امام حسین علیه السلام -: هر کس عهده دار یتیمی از ما شود که محنتِ غیبت ما، او را از ما جدا کرده است و از علوم ما که به دستش رسیده، به او سهمی دهد تا ارشاد و هدایتش کند، خداوند به او می‌فرماید: «ای بنده بزرگوار شریک کننده برادرش! من در کَرَم کردن، از تو سزاوارترم. فرشتگان من! برای او در بهشت، به عدد هر حرفی که یاد داده است، هزار هزار، کاخ قرار دهید و از دیگر نعمت‌ها، آنچه را که لایق اوست، به آنها ضمیمه کنید».

التفسیر المنسوب إلی الإمام العسکری علیه السلام: امام حسین علیه السلام به مردی فرمود: «کدام یک را دوست‌تر می‌داری: مردی اراده کشتن بینوایی ضعیف را دارد و تو او را از دستش می‌رَهانی، یا مردی ناصبی اراده گمراه کردن مؤمنی بینوا و ضعیف از پیروان ما را دارد، امّا تو دریچه‌ای [از علم] را بر او می گشایی که آن بینوا، خود را بِدان، نگاه می‌دارد و با حجّت‌های خدای متعال، خصم خویش را ساکت می‌سازد و او را می‌شکند؟».

[سپس] فرمود: «حتماً رهاندن این مؤمن بینوا از دست آن ناصبی. بی گمان، خدای متعال می‌فرماید: «و هر که او را زنده کند، گویی همه مردم را زنده کرده است»؛ یعنی هر که او را زنده کند و از کفر به ایمان، ارشاد کند، گویی همه مردم را زنده کرده است، پیش از آن که آنان را با شمشیرهای تیز بکشد».

مسند زید: امام حسین علیه السلام فرمود: «هر کس انسانی را از گمراهی به معرفت حق، فرا بخواند و او اجابت کند، اجری مانند

آزاد کردن بنده دارد».

